

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1875. Andra Kammaren. N:o 30.

Onsdagen den 7 April.

Kl. 7 e. m.

§ 1.

Fortsattes den i förmiddagens sammanträde började öfverläggningen rörande Konstitutions-Utskottets memorial N:o 6, angående fullbordad granskning af de i statsrådet förda protokoll.

Ang. granskning af statsrådsprotokollen.
(Forts.)

Ordet lemnades, enligt förut skedd anteckning, till

Grefve Posse, som yttrade: Jag anhåller vördsamt att till Konstitutions-Utskottets majoritet få hembära min uppriktiga tacksamhet, derföre att den gjort till föremål för Riksdagens öfverläggning det regeringsärende, som i Utskottets memorial omförmäles. Jag gör det icke derföre att jag tror eller anser denna anmälan böra föranleda någon särskild åtgärd från Riksdagens sida. Svenska folkets rätt att sig sjelft beskatta är redan häfdad genom 1874 års Riksdags beslut och erfordrar enligt min tanke icke någon ytterligare åtgärd för det ändamålet, så mycket mindre som jag föreställer mig, att ingen verkligen vill våldföra denna folkets rätt. Jag kommer således icke att i denna fråga göra något särskildt yrkande, men är tacksam att föreliggande anmälan gjorts, derföre att Kamrarne derigenom fått en osökt anledning att närmare undersöka, huruvida någon sanning ligger i den opåmon, som med konstlade medel, genom tidningspressen, utspridts öfver hela landet derom, att 1874 års Riksdag skulle våldfört kronans prerogativ, och att Statsrådets ledamöter och i första rummet den ärade Civilministern skulle med stort mod och synnerlig främgång tillbakakastat detta obehörigt anseddæ anfall. I en fråga sådan som denna är det nödvändigt, att landet och representationen äro på det klara, och att hvar och en kommer i åtnjutande af sin tillbörliga rätt. För min del vågar jag hysa den uppfattning, att man, efter en opartisk och omsorgsfull granskning af verkliga förhållandena, snart skall komma till det erkännande, att den så högt prisade kraften, som vid andra tillfällen obestriddligen lagts i dagen, i detta fall inskränkt sig mera till ord än till handling.

För att fullständigt styrka hvad jag här framkastat, ber jag Kammaren tillåta mig att gå något tillbaka i tiden och kasta en

Ang. granskning af statsrådsprotokollen.
(Forts.)

historisk återblick på denna fråga. Jag vet väl, att jag en eller annan gång förr blifvit klandrad för det jag så gått till väga, men jag ber Kammaren vara öfvertygad derom, att afsigteu med min forskning i de historiska källorna ligger i ett rent begär att finna sanningen och intet annat. För att ej ens på ett enda ord misstaga mig med afseende på de species facti, jag här vill åberopa, har jag noggrant antecknat dem efter urkunderna och ber att i ett sammanhang få framlägga dem. Jag skulle kunna med afseende på den ärade Civilministerns ställning till frågan om Kommerskollegii indragning gå tillbaka till 1867 års riksdag, då fråga derom förevar till behandling i Kammaren, och vid hvilket tillfälle dåvarande representanten för Christianstad, nuvarande Civilministern, ganska raskt och bestämdt yttrade sig om möjligheten af berörda embetsverks indragning och dess göromåls öfverflyttande dels till Regeringen dels till andra embetsverk. Men detta ligger så långt tillbaka i tiden, att jag icke vill framdraga det, synnerligast som den ställning Herr Civilministern sedermera intagit, lemnat honom tillfälle att se saken från högre synpunkt och äfven klarare.

Jag börjar således referatet af Herr Civilministerns uppträdande i denna fråga med 1874 års riksdag. Han yttrar då i det statsrådsprotokoll, som är bifogadt den Kongl. propositionen: "Emellertid är under nuvarande förhållanden upprättandet af ett nytt statsdepartement första och oeftergifliga vilkoret för Kommerskollegii indragning och öfverflyttning af dess göromål till sjelfva regeringsmakten — — — derest således icke Riksdagen vid instundande riksmöte för sin del beslutar sådan ändring i Regeringsformen, att utsigt derigenom öppnas till förverkligande af den oundgängliga förutsättning, hvarunder, sådana förhållandena för närvarande äro, indragning af Kommerskollegium kan ifrågakomma, torde efter afslutadt riksmöte böra tagas i allvarligt öfvervägande, huruvida icke ett slut bör göras på Kommerskollegii provisoriska tillstånd; i sammanhang hvarmed frågan om återbesättande af presidentsembetet i Kommerskollegium jemväl torde böra förekomma."

Sedan med anledning här af Stats-Utskottet hos Riksdagen hemställt om det så mycket omtvistade beslutet att nedsätta anslaget till Kommerskollegium, yttrar Herr Civilministern vid den öfverläggning i Första Kammaren, som uppstod rörande denna fråga, följande: "Jag tror för öfrigt, att det val man i detta fall rätteligen har att göra, bör inskränka sig till något af alternativen: om Kommerskollegium skall *bestå* eller om det skall *indragas*, men att en *ombildning* deraf ej bör ifrågasättas." Och efter att hafva åberopat yttrandet i statsrådsprotokollet om nödvändigheten af ett nytt statsdepartement såsom det oeftergifliga vilkoret för Kommerskollegii indragning, tillägger Herr Civilministern: "Jag ber Kammaren vara derom öfvertygad, att dessa ord äro väl öfverlagda och icke lättsinnigt framkastade."

Detta yttrande afgafs för knappt ett år sedan, och nu har Riksdagen fått emottaga en Kongl. proposition, N:o 31, som visserligen, hvad ordalagen beträffar, innehåller förslag till Kommerskollegii indragning och dess förändring till en styrelse för handel och näringar, men hvilken proposition, enligt hvad en hvar, som tagit kännedom om den-

samma. bör hafva fått klart för sig, icke innefattar annat än förslag till kollegii ombildning under nytt namn, så att hufvudsakligen samma institution komme att stå kvar, ehuru visserligen med ett mindre antal tjänstemän. Det synes således, att den ärade Civilministern nu har öfvergifvit den ståndpunkt han intog i fjor, att Kommerskollegium icke borde ombildas.

Ang. granskning af statsrådsprotokollen.
(Forts.)

Kan sålunda å ena sidan icke bestridas, att Herr Civilministerns uppfattning om Kommerskollegium och dess öden varit underkastade åtskilliga variationer, så torde väl å andra sidan böra medgifvas, att representationen deremot ständigt hyst samma åsigt i frågan, nemligen att detta Kollegium borde så snart som möjligt, om omständigheterna det tillåte, försvinna, och de ärenden, som ålåge detsamma, öfverflyttas på andra institutioner. Det var derföre utan gensägelse en ganska oangenäm öfverraskning för Riksdagen, då den sislidit är i statsrådsprotokollet till den Kongl. statsverkspropositionen fick erfara den ärade civilministerns uppfattning, att ingen utväg vore möjlig för att Kommerskollegium skulle försvinna, med mindre än att, såsom Herr Civilministern förutsatte, utsigt funnes för upprättandet af ett nytt statsdepartement. Och öfverraskningen var så mycket oangenämare, som någon utsigt icke fanns att under riksdagen den för sådant ändamål nödiga nya anordningen af statsrådet skulle komma till stånd eller ens förberedande åtgärder derför blifva vidtagna.

Man har förebrått, i främsta rummet, Stats-Utskottet och sedermera äfven Riksdagen, att icke, med användande af den vanliga vägen, det förra föreslaget och den senare beslutat till Kongl. Maj:t aflåta en skrifvelse af innehåll, det Kongl. Maj:t täcktes taga möjligheten af Kommerskollegii indragning under nådigt öfvervägande. Ett sådant förfaringssätt hade utan tvifvel blifvit användt, om icke den ärade Civilministern förut förklarar, att den ifrågasatta indragningen icke vore tänkbar, för så vidt man icke dervid tillika öppnade utsigter för inrättandet af ett nytt statsdepartement, och under sådana omständigheter tillstyrkte Stats-Utskottet indragning af anslaget till Kommerskollegium till så stor del, som motsvarade $\frac{2}{3}$ af den då och fortfarande lediga presidentslönen. För min del vågar jag påstå, att det utmanande språk, som i statsrådsprotokollen förts emot representationen, i väsendtlig mån bidragit till Utskottets ofvan anmärkta tillstyrkande, hvilket ock sedermera af Riksdagen godkändes. Jag vill ej inlåta mig på någon kontrovers om hvem, som börjat striden, ty det är ej lönt och har ej heller stort inflytande på saken; men jag vill dock fästa uppmärksamheten på ofvan anmärkta omständighet, hvilken, enligt mitt förmenande, ej är alldeles betydelselös. När Stats-Utskottets utlåtande var under behandling i Kamrarne, yttrade den ärade Civilministern i Första Kammaren följande:

“Jag förklarar här lugnt och bestämdt, att om ett sådant beslut skall af mig framdeles anmälas inför Konungen, jag, i min egenskap af kronans rådgifvare skall veta att häfda kronans prerogativ, och mitt tillstyrkande blir, att Kongl. Maj:t, med ogillande af ett sådant beslut, måtte anbefalla Statskontoret att fortfarande uppföra anslaget på riksstaten för att hållas till Kongl. Maj:ts disposition“.

Äng. granskning af statsrådsprotokollen.
(Forts.)

Kort derefter uttalade han i denna Kammare ord för ord det-samma, med undantag blott deraf att, i stället för uttrycket "uppföra anslaget i Riksstaten", användes orden "anbefalla Statskontoret att ställa anslaget till Kongl. Maj:ts disposition". Här af synes således alldeles klart, att den ärade Civilministern efter moget öfvervägande då beslutat tillstyrka Kongl. Maj:t en kraftåtgärd. Jag beklagar verkligen detta den ärade Civilministerns yttrande, ty jag kan ej förbise att det var temligen vågadt. Jag vill lika gärna som den ärade Civilministern häfda kronans prerogativ och lika litet som han tillåta, att det kränkes, men jag måste beklaga, att man utan nödtvång inför detta prerogativ uti en strid, der intet är att vinna. Förmodligen har den ärade Civilministern fått samma betänkligheter, innan verkställigheten skulle ske, ty handlingen öfverensstämde ej med haus i Kamrarne afgifna yttranden. Den ärade Civilministern inskränkte sig nemligen till att tillstyrka Kongl. Maj:t att till Statskontoret aflåta följande skrifvelse:

"Härmed varder Eder anbefaldt att, i enlighet med den för år 1874 gällande riksstat, sådan den finnes införd uti den hos Eder befintliga s. k. hufvudliggare, i nämnda liggare bland utgiftsanslagen å riksstatsens sjetta hufvudtitel under anslagstiteln: "Kommerskollegium" fortfarande upptaga presidentlönen till oförminskadt belopp, 7,500 kronor".

Ja, till följd af denna föreskrift uppförde också Statskontoret i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts befallning, Kommerskollegii utgifter för året till 84,000 R:dr och dess inkomster till 78,000 R:dr, med den anmärkning, som var föranledd af oivanberörda Kongl. bref.

Om jag betraktar denna åtgärd ur finansiell synpunkt, så förefaller det mig högst egendomligt att uppställa en stat på det sätt att utgifterna överskrida inkomsterna. Ett sådant förfaringssätt bidrager icke i någon mån till inkomsternas ökande, utan leder raka vägen till insolvens. Detta synes mig alldeles obestriddigt.

Ser man åter saken ur konstitutionell synpunkt, tror jag, att vi alla äro ense om att denna åtgärd, allra lindrigast sagdt, är en ren obetydlighet och ingenting annat. Detta, mine Herrar, är hvad den ärade Civilministern har i denna fråga åtgjort. Detta är det, som kallas ett kraftigt tillbakavisande af hvad Riksdagen förutsattes hafva brutit. Jag kan icke dela denna uppfattning; snarare påstår jag, att här alldeles ingenting gjorts för att reda frågan, utan fast hellre för att mera inveckla densamma. Jag beklagar för min del, att saken står på den ståndpunkt den nu gör, på samma gång som jag är erkänsam för att icke den ärade Civilministern fört den i ett skede, som kunnat blifva mera obehagligt för så väl den ena som den andra statsmakten.

Såsom jag i början af mitt anförande yttrade, så, då här ingenting i handling gjöts, som förnärmar representationens rätt, åberopar jag det kända ordspråket: "hött är med intet bött", och tror därför att Riksdagen i denna sak ingen vidare åtgärd har att vidtaga.

Herr Kolmodin: Att inlåta mig på hela den stora tvistefrågan kan naturligen icke komma i fråga; det skulle vara att repetera hvad

jag under fjorårets riksdag sagt, och för öfrigt har denna sidan af saken af föregående talare blifvit tillräckligt berörd. Om jag likväl skulle tala något om Kommerskollegium och de 6,000 kronorna, vill jag icke nämna något mera, än att jag tror, att om t. ex. den dag, Stats-Utskottets betänkande ingick till Kamrarne, Kongl. Maj:t tillsatt en president i Kommerskollegium, så skulle denne president för visso, i händelse af uppkommen tvist, blifvit af hvilken svensk domstol som helst tilldömd den tjensten enligt 1874 års riksstat tillförsäkrade lönen. Är detta sannt, så vill det synas mig, som om Stats-Utskottet den dag, det sände sitt betänkande till Kamrarne, tillstyrkt Riksdagen att förfoga öfver ett belopp, öfver hvilket Riksdagen icke ensidigt kunde förfoga, emedan dispositionsrätten i den stunden ovilkorligen låg uti en annans hand. Jag har icke sagt detta, för att uppväcka stormen på nytt, utan för att antyda, att det gifves omständigheter, som göra, att, trots alla bevis som i Konstitutions-Utskottets memorial och af särskilda ledamöter i Kammarne blifvit framlagda för den åsigten, att Riksdagens befoget vid den nämnda åtgärden är oomtvistlig, att, säger jag, oakadt allt detta, jag och många med mig fortfarande stå på samma ståndpunkt som förut. Detta är den förklaring jag velat afgifva.

Regeringen står ej ensam med sin åsigt; majoriteten inom Första Kammarne delar den, en ganska betydlig minoritet inom denna Kammarne delar den, och den minoritet, som inom Utskottet delade den, var så stor, att det behöfts blott *en enda mycket liten* förändring, för att den skulle blifvit majoritet. Under sådana förhållanden tyckes det vara alldeles för tidigt att såsom *grundlagsvidrig* stämpla en åsigt, öfver hvilken ännu ingen dom i vederbörlig ordning fallit. Och det är så långt ifrån, att denna dom nu kan fällas, eller att frågan nu, såsom man från flera håll yttrat, kan genom Riksdagens åtgärd nå ett slutligt afgörande, att Utskottet uttryckligen förklarar, "att regeringen ej fört frågan till den ståndpunkt, att en utjemning af meningskiljaktigheten i närvarande stund är möjlig." Så länge tvisten är oafgjord, torde derföre den ena åsigten böra få stå lika berättigad bredvid den andra; allra minst kan ett beslut af ena parten afgöra hvad som är riktig grundlagstolkning eller icke i detta fall.

Då frågan alltså i denna stund ej kan afgöras och ej heller var Riksdagen obekant, när den förekommer i Kongl. Maj:ts proposition om rikets tillstånd och behof; så vore framläggandet af densamma från Utskottets sida en ren öfverloppsgerning, inskränkande sig till frambärandet af gammalt nytt, hvilket alltid är ett otacksamt göra, om ej Utskottet, liksom den näst föregående talaren, framkommit med nya klagomål mot konsejens ledamöter, gående derpå ut att Konungens prerogativ genom deras åtgärd ej blifvit skyddadt och ej heller saken förd till den punkt, att dess definitiva lösning kan vinnas.

Hvad nu först beträffar, att Konungens prerogativ ej blifvit häfdadt genom regeringens sätt att gå till väga, hvilket af den förre talaren blifvet nedsatt till ett betydelselöst intet; så kan jag alls icke dela denna uppfattning. Åtgärden synes mig fullt svara mot den handling från Riksdagens sida, som framkallat den. Det är ju af

Ang. granskning af statsrådsprotokollen.
(Ports.)

sakens hela gång uppenbart, att Riksdagens beslut icke innefattade någon väsendtlig våda för ärendenas jemna gång; det var således från regeringens sida ingenting annat, som skulle häfdas än den formela rätten; och detta både kunde och borde ske genom "en enkel protest."

Hade regeringen gjort mera, så hade den i mitt tycke handlat tadelvärdt. Det hade varit att använda en starkare reaktion, än behofvet kräfde. En dylik kraftspilling är först och främst alltid ett slöseri och hade dessutom vid detta tillfälle kunnat tagas som en yttring af dåligt lynne. Vid enskilda tvister torde väl sådant understundom opåtaladt få framskynta; men vid förhandlingar statsmakarna emellan bör det aldrig förekomma. Derjemte hade genom utnämmande af president i Kommerskollegium åtminstone i någon mån försvårats det önskningsmål — kollegii indragning eller ombildning — som Riksdagen uppställt. Jag kan derföre ej finna annat, än att regeringen handlat fullkomligt rätt, då den mot en för ärendenas gång mindre betydande åtgärd från Riksdagens sida, hvilkens formela befogenhet man ej ville erkänna, ändock intet materielt intresse för tillfället stod på spel, inskränkt sig till en enkel protest.

Hvad åter beträffar, att regeringen ej fört frågan till den punkt, att dess slutliga afgörande nu kan ske och den egentliga tvisten nu med ens kan lösas, så synes mig denna klagan alldeles oberättigad. Det var icke regeringen, som valde ämnet och bestämde det område, der frågan uppställdes. Det kunde således icke vara regeringens pligt att genom en onaturlig uppstylning bringa densamma så långt, att den konstitutionela lösningen blefve ernådd, i synnerhet som Riksdagen noga aktat sig att lemna den ringaste antydning om en sådan önskan i sin underdåniga skrifvelse.

Här har mycket talats om konsekvens och om nödvändigheten att låta handling följa på ord. Man har dervid sökt att visa, det regeringen handlat svagt och inkonsekvent samt icke fullföljt hvad den en gång uttalat. Andra handlingar gifvas dock, mine Herrar! hvilka förefalla mig långt mera inkonsekventa. Jag är nödsakad att gå tillbaka till året 1872 och sålunda, likasom den siste ärade talarne, göra en liten historisk återblick. Jag anhåller då att få nämna — och jag hoppas att detta ömtåliga ämne icke måtte ljuda för obelägligt — frågan om mantalspenningarne. Då i denna fråga, till följd af Kamrarnes olika beslut, Stats-Utskottet inkommit med förslag till proposition för gemensam votering om mantalspenningarnes vara eller icke vara, och detta betänkande förevar till behandling inom denna Kammare; så vägrade Talmaunen att framställa proposition på Utskottets förslag. Den talare, som i afton näst före mig hade ordet, hade under frågans föregående behandling uppträdt och talat i väldig ton, fullkomligt tribunisisk; men så kom propositionsvägran och då föll han med ens ned från denna höga tou till något, som kan liknas vid en pastoral, ett herdaqvade. Omedelbart efter propositionsvägran säger han nemligen, sedan han med några ord inledt sitt anförande: "Emellertid tillåter jag mig säga, att den aktning och det förtroende, som Herr Talmannen under den tid af flera år han ledt våra öfverläggningar i så rikt mått förvärfvat sig, sannolikt skall föranleda der-

till, att Kammaren icke vill i grundlagsenlig ordning vädja mot hans uppfattning.“ Ja, mine Herrar, detta var mycket vackert, denna gård åt de personliga känslorna verkligt rörande; men politiskt konsekvent var det icke. Der hade man dock ett material som dugde, ty det var icke fråga om ett mer eller mindre bofälligt kollegium, utan det gällde en lefvande ordinarie inkomsttitel, så lefvande som mantalspenningarne. Der fauns ett instrument att använda; men Stats-Utskottets högt ärade ordförande steg tillbaka under påverkan af sina personliga känslor och har sedermera icke återupptagit frågan, ehuru han i samma anförande tillade: “Det ber jag likväl att få tillägga, att jag för min del bibehåller den åsigt jag redan uttalat.“ Han bibehåller utan tvifvel denna åsigt ännu; men han låter svärdet hvila. När man sjelf gjort sig skyldig till en sådan inkonsekvens, en sådan utomordentlig medgörlighet i en stor politisk fråga, är det i sanning väl mycket att med så omåttlig skärpa nagelfara regeringens åtgöranden i den nu föreliggande. Jag nämner dock icke detta för att uppväcka bittra minnen eller framkalla striden ånyo. Nej, jag är genom betänkandets art mycket försonligt stämd. Man har här från åtskilliga håll skarpt kritiserat Konstitutions-Utskottets betänkande både till form och innehåll; mig åter förefaller detta betänkande ganska fredligt. En ledamot af Utskottet, Herr Jonas Andersson från Östergötland, beklagade sig öfver en annan talares anmärkningar mot betänkandet; jag skall derföre icke inlåta mig i någon närmare granskning deraf. Så mycket vill jag dock säga om detta betänkande, just med afseende å dess verkliga beskaffenhet, att jag ingalunda kan likna det vid den sköna grekiska drottningen, som framkallade kriget emellau trojaner och greker, utan snarare vid en nordisk prinsessa, den beskedliga Margaretha Fridkulla, som offrade sig sjelf för folket. Det skall icke blifva mitt fel, om den nya fridsjungfruns mission i dag misslyckas; ty för min del vill också jag vara fredlig. Jag vill ännu en gång uppläsa de förträffliga ord, hon har att meddela; de hafva visserligen redan två gånger förut blifvit återgifna, men alla goda ting äro ju tre. Orden lyda sålunda: “Det kan icke vara önskligt, att Riksdagen för att påskynda behandlingen af under längre tid uppskjutna ärenden finner sig föranledd till vidtagande af åtgärder, hvilka af statsrådets ledamöter på samma gång kunna inför Konungen stämplas såsom grundlagsvidriga.“

Detta är egentligen icke någon alldeles ny åsigt; ty jag har redan förra året framhållit densamma, men det gläder mig, att den vunnit terräng och blifvit upphöjd till sådan rang, att den funnit plats i ett Konstitutions-Utskottets betänkande; och äfven detta har gjort ett särdeles godt intryck på mig.

Men, mine Herrar, det kan icke heller vara önskligt, om det någonsin skulle komma att vid Konungens rådsbord sitta män, som för den händelse att Riksdagen någon enda gång af förbiseende trädde grundlagen för nära, funne sig af sina antecedentia eller annat förhindrade att uppträda deremot och icke ens nämnde saken vid dess rätta namn.

Uti en tid så rik på vexlingar som vår kunna allehanda tankar

Ang. granskning af statsrådsprotokollen.
(Forts.)

Lång granskning af statsrådsprotokollen.
(Forts.)

tränga sig på ens sinne, och jag ledes till denna reflexion särskildt af en hos oss ofta framträdande omständighet. Nästan hvart enda år under en lång tidsföljd hafva vi så här fram på våren fått en ministerkris; den har kommit nästan lika reguliert som snösmältningen. Jag vill dock icke tro, att man antager, det jag ställer dessa båda omständigheter i något vidskepligt sammanhang till hvarandra. Jag vill endast konstatera ett faktum. Och, mine Herrar, äfven i år har samma företeelse uppenbarat sig. Tidningarne här i landet hafva bjudit på en mängd ministerkombinationer i olika mönster, och till och med ett utländskt blad har framlagt en ministerlista i den ädlaste stil, d. v. s. med många grefvar och baroner. Det kan ej vara underligt, om man under sådana förhållanden känner sig fullt förvissad, att det sedvanliga fenomenet i sin fulla ordning inträdt. Under de föregående åren har — såsom en hvar helt säkert minnes — förloppet varit, att när marken torkat upp, så har ock krisen utan väsendtliga rubbningar varit förbi. Skall det gå på samma sätt i år? Skulle jag döma efter de yttre förhållandena, så måste jag på denna fråga svara ett obetingadt "ja". I landet finnes intet missnöje: regering och riksdag hafva hela tiden arbetat tillsammans med en endragt, en välvilja och ett inbördes tillmötesgående, som ej nog kunna lofordas: och emellan de särskilda riksdagspartierna har ett mycket godt förhållande egt rum. Med afseende på detta sistnämnda vågar jag uttala en åsigt, hvilken — jag är viss derom — ingen här skall jäfva. Jag trotsar hvilket land som helst att uppvisa ett så vänskapligt förhållande de politiska partierna emellan, som det, hvilket i vårt land är rådande. Det finnes ett gammalt ordspråk, som säger: "vi äro alla småkändingar inför vår Herre". Detta kan i denna stund tillämpas icke blott på vår allmänt menskliga ställning, utan äfven på vår politiska. Jag sitter midt ibland smålandsrepresentanterne och är alltså domför i denna punkt. Att en ministereförändring skulle komma att inträda under en sådan tid af lugn och endragt, är fast otroligt.

De yttre företeelserna angifva således helt otvetydigt, att den nu pågående krisen skall få det vanliga, reguliera förloppet och utan väsendtliga förändringar afstanna. Men, mine Herrar, det kunde ju vara möjligt, att krisen betingades af *inre* förhållanden, hvilka för mig och alla dem, som stå lågt nere i dalarne, äro omöjliga att observera. I så fall innebure det yttre lugnet — det måtte nu vara aldrig stort — ingen trygghet mot en förändring. Skulle en sådan verkligen inträda, så beklagar jag det uppriktigt. Den ärade representant, som inledde förmiddagens debatt och som, jemte många andra fördelar, städse har den lyckan att kunna använda det konungliga *vi* — "vi som strida, vi som lida" — i motsats till mig, som till följd af min isolerade ställning i Kammaren städse måste inskränka mig till det borgerliga *jag*, han kallade en dylik förändring för en "dekorationsförändring". Jag förstår ej, huru en i det konstitutionela statslivet så djupt invigd man som han kan tillåta sig ett sådant uttryck. Då man svårligen kan betrakta Konungens konselj som en dekoration, så lämpar det sig visserligen icke att beteckna en förändring inom densamma såsom en dekorationsförändring. Statsrådet och

dess sammansättning hafva inom den konstitutionela monarkien allt för stor betydelse för att kunna rubriceras på det sättet. För min del fattar jag saken mycket allvarligare. Förändringar i allmänhet äro nemligen ganska betydelsefulla för oss kortsynta menniskor; emedan vi sällan förmå att på förhand beräkna deras följder. En förändring är derföre att betrakta såsom ett steg in i det fördolda; ju viktigare den är, dess mer betänksam måste man i afseende på densamma blifva. Det är derföre jag tager hvarje sådant fall allvarsamt och med afseende på det här af mig supponerade uttalar mitt beklagande.

Emellertid tror jag, att vi med ett visst jemmod kunna motse en förändring inom Konungens konselj under nuvarande förhållanden. Landet är — såsom jag nyss yttrat — fullkomligt lugnt och en stor enighet råder inom Riksdagen. Skulle en konseljförändring i närvarande stund komma till stånd; så hafva vi trygghet för, att inga partilidelser skola i Konungens rådkammare inkasta män, hvilka hafva mer sinne för magten och dess bevarande än för utvecklingen af vårt samhällslif och vår konstitutionela ordning. Vi kunna således vara förvissade, att, vid ett nu möjligen skeende ombyte af rådgifvare, i rådkammaren skola placeras män, hvilka, jemte det att de ega kraft och insigt att vårda samhället samt befordra dess utveckling, skola besitta vilja och mod att samvetsgrant upprätthålla den gränsreglering statsmakterna emellan, som finnes i grundlagen utstakad, men — säger jag — på hvilkas sköldemärken ej finnes en enda fläck af den grafrost, som alstras i de politiska intrigernas unkna luft.

Då emellertid förhållandena verkligen äro sådana, att man kan tänka sig en snart framträdande förändring i Kongl. Maj:ts konselj, hvilken ej står i ringaste sammanhang med det parlamentariska lifvet, utan helt och hållet betingas af inre för Riksdagen okända grunder; så synes det mig, som borde Riksdagen iakttaga den största försigtighet. Framför allt bör den ej genom något beslut gifva liksom en handräckning åt den nya skapelse, som måhända just nu står färdig att träda fram i dagen. Sådant skulle kunna tydas såsom en åt densamma lemnad underpant på framtida stöd. Såsom jag förut yttrat, kunna vi vara förvissade, att den supponerade kombinationen kommer att bestå af särdeles utmärkte män — idel patrioter af renaste vatten — men äfven de allra yppersta hafva ju understundom sina egenheter och älsklingsidéer. Fredrik den store i Preussen trodde t. ex., att hans fransyska poesier berättigade honom till en fullt ut lika hög grad på snillets skala som hans vunna segrar. Om vi nu blott med ett sken af önskan medverkade till en förändring, så skulle helt säkert inträffa, att en eller annan af de nye männen framträdde till Riksdagen med ett förslag, måhända mera poetiskt än praktiskt, och sade: "Se, här är min älsklingstanke! Den måsten I stödja; parlamentarismens konsekvens fordrar det." Det är då godt att hafva iakttagit tillbörlig försigtighet och med full sanning kunna svara: "Nej, ni är ingen son af parlamentarismen och vi — — vi ha aldrig förbundit oss att stödja odra fantasistycken." Derföre är det min åsigt

*Ang. gränslin-
ning af
statsråds-
p. utokollen.
(Forts.)*

Ang. granskning af statsrådsprotokollen.
(Forts.)

och min önskan, att vi så tyst som möjligt må lägga detta Konstitutions-Utskottets memorial till handlingarne.

Herr Carl Ifvarsson: Nu föreliggande fråga är, efter mitt förmenande, icke af så ringa betydelse, som en del af de talare, hvilka här uppträdt, sökt gifva henne. Jag tror derföre icke, såsom den näst föregående talaren, att det är lämpligast att så tyst, som möjligt, lägga henne till handlingarne; tvärtom, jag tror det vara alldeles nödvändigt, att representationen så högt som möjligt uttalar sin åsigt om de principer, som i henne innehållas.

Då jag i egenskap af ledamot i Stats-Utskottet förlidet år deltog i Utskottets öfverläggningar och beslut, likasom i egenskap af riksdagsman i Andra Kammarens beslut rörande denna fråga, kunde jag icke föreställa mig, att hon skulle erhålla sin nuvarande stora betydelse, ty den gällde ju endast ett så ringa belopp som 6,000 riksdaler. Jag kunde icke föreställa mig, att frågan skulle utsträckas derhän, att den komme in på det konstitutionela området, så att man en annan riksdag skulle behöfva tvista om Riksdagens rättighet att fatta beslut rörande detta anslag eller icke. För mig åtminstone har det allt ifrån den första riksdag, jag bevistade, varit klart, att det är representationen ensam, som det tillkommer så väl att bevilja anslag som äfven för dem nödiga medel, d. v. s. att beskatta svenska folket. Jag anser, att denna det svenska folkets beskattningsrätt är den dyrbaraste perla, samma folk har att bevara; ty den förutan tjänar representationen till intet, hon skulle utan en sådan rätt förfalla till endast en rådgifvande församling åt konungamakten, ingenting annat. Vi skulle icke med skäl kunna kalla vårt fädernesland ett konstitutionelt samhälle, om förhållandet i verkligheten vore sådant, och våra grundlagsstiftare hafva säkerligen icke heller tänkt, att vi någonsin skulle komma derhän. Om man med någorlunda uppmärksamhet genomläser grundlagen, så skall man finna den tanken från början till slut genomgå densamma, att det är representationen, som har statens penningangelägenheter i sin hand: den har t. ex. Riksbanken, Riksgäldskontoret och beskattningsrätten i alla frågor. Detta är ganska angeläget att vidhålla, icke allenast för att derigenom kunna inskränka anslagen till hvad som är nyttigt och nödvändigt, utan äfven derföre att, om det skulle inträffa — hvilket jag hoppas aldrig skall ske — att en regering en gång komme att finnas, som icke lyssnade till representationens rättmätiga önskuingar och framställningar, representationen, gent emot en sådan regering, icke må stå alldeles utan vapen. Släpper man deremot efter denna rätt, så kan man lika gerna önska, att representationen blefve hemma; det vore då bättre att bespara medlen för riksdagskostnaderna och låta regeringen regera utan riksdag. Det är af denna anledning som jag tror att frågan behöfver och bör så mycket som möjligt både diskuteras och klargöras. Jag för min del får tillstå, att jag anser Konstitutions-Utskottet så grundligt hafva bevisat Riksdagens rättigheter, att någon vidare bevisning icke gerna kan erfordras för den, som är för en sådan motröglig. Från den synpunkten sedt, behöfver

man således, enligt min tanke, icke mycket tvista om frågan. Visserligen kan man advocera för den motsatta åsigten, men att bevisa dess riktighet tror jag knappast låter sig göra; jag betviflar till och med, att de, som talat för den motsatta åsigten, gerna kunna hafva gjort det på fullt allvar. Jag vill visserligen i allmänhet icke betvifla, att hvad som här säges är allvarligt menadt, men det förundrar mig, att flera af de, som i dag talat för den motsatta åsigten, i stället för att säga: så *är* maktställningen mellan Regering och Riksdag, endast sagt: så *bör* den vara. Det senare påståendet bevisar ju alldeles icke, att verkliga förhållandet *är* sådant, utan endast att man tänkt sig, att Konung och Riksdag *böra* gemensamt besluta om vissa anslag, på det att den ena statsmakten icke må ega mera makt än den andra, men ingalunda att Riksdagens makt i det afseendet icke *är* större än Konungens. Detta är dessutom argumenter, som för dem, hvilka hysa den åsigten, att Konungen *bör* deltaga i beskattningsfrågor, kunde passa, om det vore fråga om lagstiftning i ämnet, men ingalunda då det är fråga om hurudan maktställningen *är* och om innehållet af den lag, som skall tillämpas.

För min del anser jag, att maktställningen icke ens borde vara annan, än den enligt mitt förmenande är uti ifrågavarande hänseende.

Har man icke det förtroendet till hela riksförsamlingen, att åtminstone flertalet af dess medlemmar äro angelägna om det som rör landets bästa, då kan man icke hafva förtroende till ett fåtal eller en enda person. Man kan föreställa sig, att en person kan misstaga sig, ja, förlora förståndet; likaså kunna några få begå misstag; men nog torde man få antaga, att det stora flertalet i representationen har sitt förstånd i behåll. Och så länge detta är förhållandet, är jag öfvertygad, att representationen håller på samhällets bästa, så länge den kan. Jag är sålunda förvissad om, att representationen icke skall göra indragningar af sådana anslag, som äro nyttiga och nödvändiga. Nu säger man, att det ifrågavarande anslaget till en presidentslön i Kommerskollegium är både nyttigt och nödigt, samt att representationen således öfverskridit sin befogenhet genom att indraga detsamma. Svårigheten kan man dock med skäl påstå, att så är förhållandet. Såsom man vet, har presidentsplatsen i Kommerskollegium länge stått ledig, utan att detta menligt inverkat på ärendenas gång i detta embetsverk. Ja, man har till och med hållit före, att hela detta embetsverk kan undvaras. Har det icke vid sådant förhållande varit Stats-Utskottets skyldighet att icke tillstyrka Riksdagen att fortfarande i riksstaten uppföra medel, hvilka på senaste tiden icke behöft användas? Har det icke varit representationens skyldighet att se till, att statens medel icke onödigtvis slösades bort? Från denna synpunkt betraktadt, synas mig alla skäl tala för den åtgärd, som blifvit vidtagen. Hade åter förhållandet varit sådant, att representationen indragit ett nödvändigt anslag, så, oaktadt jag icke anser det vara lagenligt, om regeringen söker åt sig vindicera den makt, som den nu gjort, hade dock vid sådant förhållande ett dylikt försök i viss mån varit ursäkligt. Men representationen har hvarken i detta

Ang. granskning af statsrådsprotokollen.
(Forts.)

Ang. granskning af statsrådsprotokollen.
(Forts.)

eller i andra fall så förfarit. Tänka vi oss tillbaka till tiden för det nya representationsskickets införande och jemföra budgetens belopp då och nu, tror jag att man skall finna, att den nya representationen varit tillräckligt, ja stundom allt för mycket liberal vid beviljande af anslag. Budgeten har nemligen på de sista åtta åren vuxit till mer än dubbla beloppet, hvadan man icke med skäl kan beskylla representationen att icke hafva släppt till nödiga medel. Visserligen har många gånger blifvit ifrågakämdt att åstadkomma flera stora besparingar, och jag tror till och med, att sådana utan skada, ja, tvärtom till nytta för landet, kunnat åvägabringas; men dessa förslag hafva merendels strandat samt anslagen beviljats, äfven då dessa ej varit nödiga.

Då för öfrigt majoriteten fattat ett beslut, så må det stå för representationens räkning; men icke tror jag det vara skäl att klandra representationen för njugghet rörande anslagen. Då man å ena sidan velat stämpla representationen såsom grundlagsbrytare, för det denna begagnat sin lagliga rätt och särskildt Andra Kammaren, om den skulle godkänna Utskottets hemställan, så kan man å andra sidan med vida större skäl kalla det ett grundlagsbrott, om regeringen ställer i verket hvad i denna fråga inför Konungen blifvit tillstyrkt. Det beklagligaste i denna sak är, att representationen inför tronen blifvit anklagad för grundlagsbrott, och underrättelsen härom har blifvit spridd till alla delar af landet, jag vet ej med hvilken beräkning. För den som ej har närmare reda på saken, kan detta förefalla egenomligt nog, och man skulle på detta sätt kunna föreställa sig, att denna anklagelse vore öfverensstämmande med verkliga förhållandet. Under sådana omständigheter kan det vara lämpligt att frågan kommit på tal, ty derigenom kan landet komma i tillfälle att bedöma frågan samt klart se hela ställningen, som i korthet är den, att första steget är af regeringen taget i riktning att beröfva representationen en rättighet som den eger och hvilken den äfven bör ega och bibehålla, så vida den ej skall förfalla till ett intet. Äfven i annat afseende kan det vara bra, att frågan nu kommit på tal, och att den sprides till olika delar af landet. Såsom vi veta, förestå instundande höst nya val till begge Kamrarna, nemligen till hela Andra och en stor del af Första Kammaren. Det står då folket fritt att, om det så vill, skicka hit representanter, som äro mera liberala i afseende å anslag och mera eftergifna mot konungamakten, i händelse nemligen folket anser oss, som nu äro dess representanter, vara för mycket återhållsamma i dessa hänseenden. Men det står äfven folket fritt att välja dem, som vinnlägga sig om att taga vara på folkets medel och rättigheter. Ställningen bör sålunda klargöras. Sedan tillkommer det den stora allmänheten att döma och här vid lag finnes ingen annan domstol att vända sig till. Detta vare sagdt i afseende å sjelfva sakförhållandet.

Hvad som för öfrigt är taladt om huruvida en ministerkris är förestående eller icke, lemnar jag derhän, ty mig är det temligen likgiltigt *hvilka* som sitta vid Konungens rådsbord, men deremot är det mig alldeles icke likgiltigt, *huru* det der går till. Kanske, om man

något närmare granskar förhållandena, man skulle finna anledning till ytterligare framställningar i ett eller annat hänseende. Vi veta alla hvad som blifvit tillgjordt under de senaste nio åren.

Det är visserligen delvis representationens egen skuld, att de på dagordningen stående större frågorna icke kommit längre framåt än som skett; men äfven andra frågor, såsom skjuts- och väghållnings-skyldigheten samt skyldigheten att bygga och underhålla tingshus och kyrka m. fl. andra dylika onera, hvilka hvila på gamla föräldrade grunder och således nu borde utgå efter andra sådana, återstå ännu alltjemt oafgjorda. Jag nekar icke, att representationen är skuld äfven till, att största delen af dessa frågor icke blifvit lösta; men, oaktadt jag icke känner regeringens åsigt i afseende å dem, antager jag dock, att, om regeringen velat medverka till dessa frågars lösning i samma mån som den bemödat sig att åt embets- och tjenstemännen skaffa högre löner, åtminstone en och annan af dem varit löst. Ett förslag af Kongl. Maj:t hafva vi visserligen vid detta års riksdag fått framlagdt, och det är icke utan betydelse; men om det bifalles af Riksdagen, skall, tror jag, hvarken den ene eller andre rosa marknaden. Det är förslaget om den nya härordningen. Jag bestrider icke, att detta förslag i vissa delar hvilat på goda och riktiga grunder; men om det antages, tror jag, att Regeringen sjelf skulle hissna för de följder, som deraf skulle uppkomma och tveka att sätta detsamma i verkställighet. Jag vill knappt antaga, det någon enda i hela landet skulle kunna ingå på ett dylikt förslag; ty enligt min tanke skulle detsamma genomförande medföra både personliga och pekuniära uppoffringar, vida öfverstigande nationens krafter. Då man nu ser ett sådant förslag från regeringens sida, så skulle man väl kunna antaga, att skäl förefunnits för sådana anmärkningar som den, hvilken af Konstitutions-Utskottet anmälts. Då sådana likväl icke framstälts, och Utskottet således icke ansett Regeringens åtgärder i omnämnda hänseenden anmärkningsvärda, så, oaktadt jag anser nu föreliggande fråga vara af den betydighet, att den väl kunde förtjena en underdånig skrivelse till Kongl. Maj:t med anhållan om entledigande af det nuvarande Statsrådet, anser jag likväl, att den icke riktigt lämpar sig för en dylik skrivelse; ty då det gäller en strid mellan konungamakten, å ena, och representationen, å andra sidan, är det icke lämpligt, att representationen *i underdånighet anhåller* om förändring i statsrådets personal. En sådan förändring bör då åstadkommas på annat sätt, om den anses nödvändig, på det att representationens värdighet icke må äfventyras; och *det är af sådant skäl* jag för min del är böjd att lägga föresvarande utlåtande till handlingarne: hvarvid jag dock icke kan underlåta att uttrycka den åsigten, att Konstitutions-Utskottet haft mycket rätt i sin uppfattning af saken.

I Herr Carl Ifvarssons anförande instämde Herrar O. B. Olsson, Hübinette, Bolin, Nils Petersson, Erik Olsson, Per Nilsson i Kulhult, Ola Månsson och Lars Börjesson.

Herr Casparsson: Den talare på kalmarbänken, som på förmiddagen öppnade debatten, inledde den med ett *litet* anfall mot dem, som tänka olika, och med ett *stort* försvar för dem med honom

Ang. granskning af statsrådsprotokollen.
(Forts.)

Ang. granskning af statsrådsprotokollen.
(Forts.)

liktänkande inom denna Kammare. Den förra delen af inledningen vill jag icke upptaga till besvarande; men hvad den senare delen beträffar, så får jag för min del bekänna, att, ehuru jag aldrig tillhört och säkerligen aldrig kommer att tillhöra majoriteten i denna Kammare, jag likväl icke tänker så ringa om densamma, som att den skulle behöfva ett försvar, der intet anfall egt rum. Vi känna ett gammalt ordspråk säger: den som urskuldar sig, anklagar sig; och från den anklagelse, nämnde talare sålunda framställde mot sitt parti, vill jag, så besynnerligt det än må synas, för min del fritaga detsamma.

En talare på skånebanken hade under förmiddagens sammanträde ett långt anförande i frågan, hvori äfven mitt namn förekom. Då jag är litet lomhörd på venstra örat -- dock icke figurligt taladt -- så kunde jag icke höra hvad han yttrade; men jag antager, att hans anförande var sakrikt som vanligt. Jag vill derföre blott framställa den anhållan, i fall han framdeles skulle visa mig samma uppmärksamhet, han då ville yttra sig något högre.

Jag skall nu öfvergå till föreliggande fråga. Det sensationsstycke, som, under benämning "*den konstitutionela konflikten*" redan länge stått på riksdagsrepertoaren, har nu synbarligen inträdt i det skede, der intresset koncentrerar sig. Prologen till stycket författades under förra riksdagen af det dåvarande Stats-Utskottet. Första akten, der handlingens utveckling börjar, har vid denna riksdag framställts under regleringen af de olika hufvudtitlarne af Stats-Utskottet, i det Utskottet vidtagit den åtgärden att sätta nästan alla nya utgifter på extra stat; hvarvid det gått så långt, att till och med rättvisan i Dalarne höll på att komma extra stat. Nu föreligger den andra akten, författad af Konstitutions-Utskottet. Jag förmodar, att döma af ansatsen, att tredje akten skulle från denna scen förflyttas till den kungliga; men huruvida konflikten är så spännande, att stycket kan genomgå de fem akter, hvilka anses nödvändiga för en fullständig dramatisk utveckling, derom hyser jag tvifvelsmål. Men äfven med en prolog och tre akter kan man åstadkomma ett försvarligt borgerligt drama. Här har visserligen blifvit framställt det yrkande, att pjesen skulle afslutas med andra akten. I sådant fall fruktar jag dock, att den skulle falla inom *komediens* område, och jag tvekar mycket huruvida derpå skulle kunna användas epitetet: den "*finare*" komedien.

Beträffande sjelfva styckets egentliga innehåll har så mycket derom talats och skrivits, både vid denna och sistlidne riksdag, att jag icke vill djupare inlåta mig i frågan. Jag skall blott till granskning upptaga styckets sättande i scen samt utförandet, och endast så vidt detta dertill kan gifva anledning, beröra sjelfva innehållet.

Betraktar man då först styckets sättande i scen, så börjar det med en trivialitet. Det heter nemligen, att "den kontrovers angående Kongl. Maj:ts och Riksdagens ömsesidiga rättigheter, hvilken Chefen för Civil-departementet genom sitt anförande till statsrådsprotokollet för den 29 Maj 1874 framhållit, blifvit af honom sjelf framkallad". Ja, vi minnas nog, mine Herrar, när vi som gossar kommo i lufven på hvarandra, att det då brukade blifva fråga om hvem som hade "börjat", men att här, der det gäller en kontrovers emellan Regering och Riksdag, tvista om hvem som har "börjat", tycker jag smakar väl

mycket af trivialskola. Men på följande sida höjer sig Utskottet straxt till en högre tankeflygt, då det säger: "och återstod vid sådant förhållande för Riksdagen ingenting annat, än att, så vidt på Riksdagen ankom, söka förhindra ett beslut, hvarigenom den af båda statsmakterna såsom nödvändig erkända förändringen af embetsverket skulle för en obegränsad tid undanskjutas". Jemför man detta yttrande med hvad som förekommer på nionde sidan, så får saken en så mycket hjertare belysning. Det är visserligen tre gånger uppläst, men det tål nog vid att uppläsas äfven för fjerde gången. Utskottet säger: "men äfven om så är, torde det icke kunna anses önskligt, att Riksdagen, för att påskynda behandlingen af under längre tid uppskjutna ärenden, finner sig föranledd till vidtagande af åtgärder, hvilka af Statsrådets ledamöter på samma gång kunna inför Konungen stämpas såsom grundlagsvidriga". I likhet med en föregående talare är jag Utskottet tacksam för de upplysningar det här lemnat. Jag är nemligen öfvertygad, att Utskottet icke utan allvarligt begrundande nedskrifvit dessa rader. Jag får bekänna, att då frågan förekom vid förra Riksdagen jag i min oskuld trodde, att dessa 6,000 kronor vore att betrakta endast såsom ett slags postporto, för att, om frågan fölle i Första Kammaran, den ändock genom en gemensam votering skulle kunna befordras till sin bestämelseort; men jag finner nu att frågan har haft en långt djupare betydelse. Här var frågan att Riksdagen skulle söka förhindra Kongl. Maj:t att fatta ett beslut och att sålunda inverka på Kongl. Maj:ts beslutanderätt. Jag är öfvertygad, att den som i en framtid kommer att skriva denna och den föregående Riksdagens historia, skall vara tacksam för den upplysning Utskottet här framlagt. Jag hyste verkligen förut någon betänklighet, huruvida 89 § Regeringsformen vore fullt tillämplig på förevarande fall, men efter den upplysning Utskottet här lemnat, finner jag den fullt tillämplig. Ty då, enligt densamma, Riksdagen i frågor om grunderna för allmänna inrättningar, icke har rätt att annat eller mera besluta än framställningar och önskningar, så är det tydligt att Riksdagen i denna fråga, efter Utskottets uppgift, sökt att direkt inverka på den första statsmaktens beslut.

Sedermera följer här en vidlyftigare motivering, som -- är mycket bra och korrekt afskrifven ur 1854 års Konstitutions-Utskotts betänkande.

Vidare säger Utskottet på sidan 8: "i hela följden af de paragrafer, som bestämma Riksdagens anslags- och beskattningsrätt, påträffas icke ett enda ord, hvarpå ett påstående om dylikt undantag skulle kunna grundas". Nej, det tror jag ofantligt väl, ty i de paragrafer, som behandla dessa ämnen, bör en sådan bestämmelse icke finnas; men gå vi till 4:de §, hvilken är en grundläggande § i Regeringsformen, så finna vi der det stadgande, att "Konungen eger att allena styra riket på det sätt denna Regeringsform föreskrifver". Om Riksdagen nekar nya anslag, kan Konungen ändå fortfarande styra riket, fastän det måhända går illa, men om Riksdagen ensidigt eger indraga redan förut beviljade anslag, så frågas huruvida han verkligen kan fortfara att styra riket "på sätt Regeringsformen föreskrifver"?

Sedan säger Utskottet, "att skilnaden mellan ordinarie och extra

Ang. granskning af statsrådsprotokollen.
(Forts.)

Ang. y. ansök-
ning af
statsråds-
protokollen.
(Forts.)

ordinarie statsutgifter är för grundlagen alldeles främmande“. Ja, mina Herrar, det fauns här i landet en tid en religionssekt, som efter dess stiftare, Erik Jansson, kallades “Jansenister“. De påstodo, att det icke fanns någon arfsynd, och grundade detta sitt påstående derpå, att ordet “arfsynd“ icke finnes i bibeln. De hade onekligen rätt härutinnan, men huruvida de hade rätt uti påståendet, att arfsynd icke finnes — det öfverlemnar jag åt Herrarne sjelfve att afgöra. Utskottet har fullkomligt rätt, att bestämmelsen angående ordinarie och extra statsutgifter icke finnes i grundlagarne, men att den finnes i verkligheten, derom kunna vi lätt öfvertyga oss, om vi gå till statsregleringen och särskildt denna Riksdags, der skillnaden mellan den ordinarie och extra statsregleringen blifvit skarpare än någonsin förut framhålleu. Vidare uppräknar Utskottet åtskilliga prejudikater till stöd för sin åsigt. Det förefaller mig besynnerligt, att ett Utskott, som så strängt håller på en tolkning af grundlagarne efter ordalydelsen, åberopar prejudikater. För min del har jag varit och är tveksam huruvida grundlagarne emot 83 och 84 §§ Regeringsformen få tolkas efter prejudikater, men Utskottet har emellertid antagit en sådan tolkning, och jag ber då att äfven för min del få anföra några sådana.

Utskottet har anfört ett prejudikat från 1850 års riksdag. Deremot ber jag att få nämna, att redan vid 1828—1830 års riksdag yttrade sig Konstitutions-Utskottet i motsatt syftning. Det var just då fråga om indragning af ett anslag till ett embetsverk. Utskottet yttrade vid detta tillfälle: “Då i grundlagen intet särskildt föreskrifves, måste hvarje dylik förändring tillvägabringas i enahanda ordning som andra allmänna förhållanden, eller genom Konungs och Ständers sammanstående beslut“ — d. v. s. 1828 års Konstitutions-Utskott ansåg, att Konungens medgifvande erfordrades, och att Riksdagen således icke kunde *ensidigt* tillvägagå. Denna uppfattning förklarade sig 1834—1835 års Konstitutions-Utskott “fullkomligen biträda“. 1844 års Konstitutions-Utskott säger: “Att Kongl. Maj:ts rätt att ombilda embetsverken eller specielt jemka deras lönestater med användande af därför redan befintliga ordinarie statsanslag, vid betraktande bland annat af 45 § i 1823 års riksdagsbeslut, måtte lemnas obestridd“. Vid 1840 års riksdag, den skarpaste oppositionsriksdag sedan 1809, voro föreslagna sex nedsättningar på tredje hufvudtiteln, som motsvarade den nuvarande fjerde, men Stats-Utskottet yttrade, att de föreslagna nedsättningarne rörde allmänna verk och inrättningar, i hvilka anslag Riksdagen icke egde ensidigt göra nedsättning, och så förföll denna fråga. I fråga om nummerlotteriet hade Stats-Utskottet föreslagit indragning af anslaget, men på derom i Riksstånden gjorda anmärkningar, att detta vore en “allmän inrättning“, lemnades detta anslag orubbadt.

Sedan anför Utskottet vidare två exempel från den nya riksdagsordningens tid, nemligen från 1869 års riksdag, då anslaget till durchmarschkostnader minskades, och från 1870, då likaledes en minskning gjordes i anslaget till blesserade öfver- och underofficerare, och säger: “att Statsrådet i afseende å dessa indragningar icke vederligen gjort

erinnran om erforderligheten af Konungens bifall“. Jag ber få bemöta detta sätt att bevisa genom att anföra en tilldragelse. Det hände på ett emigrantskepp midt på Atlanten, att en af passagerarne, en kaliforniefarare, en dag vänder sig till kaptenen med begäran att få sin liggplats sig anvisad. Kaptenen sporde då: "hvar har ni legat hittills?" Han svarade: "på en sjuk kamrat, men han är nu bättre och protesterar deremot". Det kaliforniska rättsmedvetandet har aldrig varit högt noteradt, och jag har ej skäl antaga att denne man utgjorde ett undantag från den allmänna regeln, men han insåg dock att den frihet han ditintills begagnat icke kunde utgöra *laga skäl* för honom att fortfarande använda sedan medpassageraren börjat deremot protestera. Enligt Konstitutions-Utskottets resonnement skulle den omständigheten, att den sjuke under halfva resan underkastat sig intrånget att begagnas till hufvudkudde, utgöra tillräcklig orsak för den andre att under den återstående delen af resan begagna sig af samma prerogativ. Jag tror icke att detta bevisningssätt är bevisande. Den enkla anledningen, hvarföre någon erinran om erforderligheten af Konungens bifall till dessa indragningar icke gjordes, var antagligen, att dessa nedsättningar icke inverkade på någons rätt, och ansågos kunna utan någon våda för det allmänna ske, men här är förhållandet väsendtligt annorlunda. Dertill är att märka att samme Konungens rådgifvare, som utan anmärkningar låtit berörda nedsättningar passera. likväl gjort anmärkning emot Riksdagens beslut att nedsätta anslaget till tulldistriktscheferna, med den påföljd att Riksdagen ej vidare fullföljde detta beslut.

Vidare säger Utskottet på sidan 9: "i grundlagarne torde icke kunna uppvisas ett enda ställe, der med "grunder" menas penningeanslag". Jag är icke fullt säker derpå. Jag ber få återopa § 80, som Utskottet straxt derefter citerar. Denna § innehåller att "krigsmakten till häst och fot så väl som båtsmanshållet af rotering och indelning förblifver vid de med landet och städerna upprättade kontrakter och indelningsverk, hvilka till deras hufvudgrunder skola orubade vara". Hvad menas nu med dessa "hufvudgrunder"? Deri måste väl bland annat innefattas uppsättande af manskap och hästar och jag hemställer till de Herrars bepröfvande, som i likhet med mig äro rotehållare, om en sådan anskaffning kan ske utan penningeutgift? Men de som hålla på ordalydelsen skola säga: detta är en natura prestation och icke penningeanslag. Jag vill till en del medgifva detta, men här finnas andra anslag, som äro rena penningeanslag, såsom hästvakansspanmålen, tillfälliga vakansafgifter af nyroterad jord, af frälsehemman i Halland, båtsmansvakansafgifter m. fl. afgifter, som tillsammans uppgå till omkring 500,000 kronor. Jag hemställer om dessa anslag som utgå i penningar kunna af Riksdagen ensidigt indragas? Jag tror icke att någon inom denna Kammare skall påstå detta, och därför tror jag att i grundlagen verkligen verkligen finnas ställen, der penningeanslag måste hänföras till "grunder" och t. o. m. "hufvudgrunder".

Derefter kommer Utskottet emot slutet och anmärker att "dessa

Ang. granskning af statsrådsprotokollen.
(Forts.)

kronans rådgifvare inför Konungen försökt att göra gällande en tolkning af grundlagen, som, enligt hvad här ofvan är visadt, icke öfvensstämmer med vare sig grundlagens bokstaf, dess andemening eller den praxis, som under tidernas lopp utvecklats sig“. Detta är icke *litet* sagdt, men då frågar jag: hvarföre i all verlden har icke Utskottet tillämpat 106 §? Hafva Konungens rådgifvare verkligen begått ett sådant misstag, för att icke säga något värre, hvarföre då icke tillämpa 106 §?

Utskottet säger vidare att “den s. k. konflikten icke blifvit för framtiden undanröjd.“ Hade icke detta varit ett ytterligare skäl att tillämpa nämnde § för att på detta sätt få konflikten undanröjd genom en bestämdt uttalad dom? I stället har Utskottet nöjt sig med att tillämpa 107 §. Jag vill icke i likhet med en talare på stockholmsbänken säga att denna § är ett föråldradt och rätt tillhygge, som borde upphängas på väggen och icke vidare begagnas. Jag tror deremot att den kan vara ett ganska kraftigt vapen. Jag antager att talaren med sin liknelse icke afsåg ett så föråldradt och rätt vapen som en klubba, utan t. ex. ett svärd eller en bila och om å ett sådant vapen eggen hålles hvass och fri från rost, så kan det, när det behöfves, blifva ganska verksamt; men om man roar sig med att litet emellan hugga i sten med detsamma, så medgifver jag att det så småningom blir temligen oskadligt.

Emellertid har Utskottet tillämpat 107 § och vid denna Utskottets åtgärd har jag äfven en formel betänklighet. Detta är likväl icke något särskildt klander mot detta års Konstitutions-Utskott; det har endast beträdd samma väg, som dess föregångare vid de förra riksdagarna, men jag tror att Utskottet är på afvägar i detta hänseende, 107 § stadgar nemligen: “skulle Konstitutions-Utskottet anmärka, att Statsrådets ledamöter samfäldt eller en eller flere af dem, uti deras rådslag om allmänna mått och steg, icke iakttagit rikets sannskyldiga nytta, eller att någon föredragande icke med övöld, nit, skicklighet och drift sitt förtroendeembete utöfvat, äge då Utskottet att sådant tillkännagifva för Riksdagen, etc.“ Men här säger Utskottet, att det “ansett Statsrådet och särskildt föredragandens för Civildepartementet förfarande i nedan omförmälda ärende vara af beskaffenhet att böra enligt 107 § Regeringsformen hos Riksdagen anmälas“. Det kan vara ganska intressant att se hvilken praxis, som under tidernas lopp utvecklats sig vid behandlingen af frågor af denna beskaffenhet. Jag vill icke gå längre tillbaka än till 1840 års riksdag, den riksdag, då Konstitutions-Utskottet hade framkommit med 31 anmärkningar enligt 106 § och 72 anmärkningar enligt 107 §. Man må tänka olika om beskaffenheten af dessa anmärkningar, men Utskottet håller sig strängt till §:ns ordalydelse, att “anmärka“ om “Statsrådets ledamöter samfäldt, eller en eller flere af dem“ — — “icke iakttagit rikets sannskyldiga nytta“, då det säger: “Utskottet har anmärkt sådant och får i följd deraf för Rikets Ständer tillkännagifva.“ Det begagnar sålunda fullt konstitutionella ordalag. 1844 års Konstitutions-Utskott säger att “Utskottet har pröfvat skäligen att enligt Regeringsformen § 107 emot vederbörande ledamöter af Statsrådet anmärka rådgifvareåtgärderna i

följande mål“. Det begagnar äfvenledes fullt grundlagsenliga ordalag och likaså 1848 års Konstitutions-Utskott. 1851 års Konstitutions-Utskott säger, att det “har ansett sig ega skäl till anmärkningar angående rådgifvareåtgärderna i följande ärenden.“ Men det är att märka att 1854 års Konstitutions-Utskott, hvilket *först* gjorde anmärkning i en fråga af lika beskaffenhet som den nu föreliggande, också *först* började sväfvä på målet. Utskottet yttrar, att det “har fästat uppmärksamhet vid åtskilliga förhållanden, hvilka Utskottet jemlikt 107 § får hos Rikens Ständer värdsamt anmäla“. Här förekommer ett nytt uttryckssätt. 1857 års Konstitutions-Utskott gör en återgång till det gamla och säger: “att Utskottet får värdsamt anmäla följande af protokollgranskningen föranledda anmärkningar. Vid 1860 års riksdag började man först såsom ny regel “anmäla“ anmärkningsvärda “förhållanden“. Detta skedde dock med talrika reservationer från åtskillige ledamöters sida, hvilka just motsatte sig den af Utskottet begagnade form för anmälandet. Jag tror att våra grundlagar äro skrifna på ett i allmänhet klart och manligt språk. De uppställa å ena sidan rättigheter, dyrbara rättigheter, och å andra sidan motsvarande skyldigheter. Bland Konstitutions-Utskottets rättigheter är att anmärka huruvida någon Konungens rådgifvare icke iakttagit rikets sannskyldiga nytta, men då Utskottet så handlar, är Utskottet äfven skyldigt att sjelft stå för en sådan *anmärkning* och icke blott “förfarandet“ hos Riksdagen anmäla. Detta är min uppfattning af saken, hvilken jag stöder på sjelfva grundlagens ordalydelse. Huru jag än vänder denna fråga, så kan jag dock icke se, att ur denna konflikt, såsom Utskottet behandlat densamma, kan framgå något resultat. Det har funnits både i vårt land och i andra länder konstitutionela konflikter, men af helt annan art och andra dimensioner, än den ifrågavarande. Sälunda känna vi det engelska parlamentets strid med Carl den förste; den striden fick ett tragiskt slut, det medgifver jag gerna. Vidare engelska Underhusets strid med Carl den andre. Det mål, som dervid af Englands “landtmannaparti“ och dess utmärkte chefer eftersträfvades och de medel, som dervid begagnades, voro helt andra, än dem man tillgripit i den förevarande konflikten; men ur dessa strider och konflikter mellan engelske konungen och engelska Underhuset framgick den lagbundna frihet och den vördnad för de lagar som betrygga denna frihet, hvilken engelska folket ännu eger. Vi hafva äfven exempel på konflikter inom vårt land, så väl emellan Konungen och enskilda stånd, som emellan Konungen och de djupa lederna. Jag vill i detta afseende erinra om Gustaf den tredjes strid med svenska adeln. Den urartade till våld och våldet födde förvildning i begreppen som hos de lägre naturerna alstrade brott. Men hos de ädlare, upphöjdare andarne framgick ur denna konflikt denna manliga beslutsamhet och detta fosterlandsälskande mod, som tjugo år senare räddade landet från undergång och lade grunden till vårt nuvarande konstitutionela statskick. Det har äfven funnits tider af konflikter mellan konungamakten och de djupa lederna. Gustaf den förste, skaparen af det svenska samhällsskicket, hvilkens valspråk var: “med Gud och Sveriges Allmoge“, hvilket valspråk inne-

Ang. granskning af Statsrådsprotokollen.
(Forts.)

Ang. granskning af
Statsrådsprotokollen.
(Forts.)

bar den fullkomligaste sanning, ty med Gud och Sveriges allmoge hade han fullbordat befrielseverket, som förblifver hans och svenska allmogens oförvanskliga ära, — huru behandlade han denna allmoge, då den, vilseledd af oroliga prelater och hersklystna herrar, satte sig upp emot hans nyförvärfvade makt? Demokratien har aldrig varit starkare i Sverige, än vid denna tid, men, säger vår største häfdatecknare: "Herrarne sköto bönderna framför sig; bevis nog att Herrarne icke mer voro hvad de hade varit." Huru behandlade Gustaf den förste denna allmoge, då den blef upprorisk? Huru inringade han icke dalallmogen på Tuna gärde och huru straffade han icke Smålands och Westergötlands allmoge på ett skoningslöst och man skulle efter våra dagars rättsbegrepp kunna säga på ett hänsynslöst sätt. Men huru skildes han slutligen från denna allmoges representanter. Jag vet knappast något mera gripande i vår historia än hans afsked från Rikets Ständer och de ord han dervid yttrade: "Väl har jag synts mången vara en hård Konung, men de dagar varda kommande, då Sveriges barn skulle vilja gräfva mig upp ur mulden, om de det kunde." Det går en lära genom hela vår Konungasaga, att svenska folket vill hafva en stark konungamakt, och denna sanning har skalden uttryckt uti orden:

"Hvad Nörden evigt vill: en Kung, som känner
Sin egen kraft" — — — — —

Jag tror derföre att de Konungens Rådgifvare, som i en så omvistad fråga som denna, skulle hafva rådt Konungen till svag eftergift, skulle hafva gjort sig skyldiga till brott, icke blott emot våra historiska traditioner, icke blott mot Konungens majestät, utan äfven mot folkets majestät, som älskar att se sin egen kraft återspeglad i Konungens. Mig synes derföre att Konungens rådgifvare i föreliggande fråga iakttagit rikets sannskyldiga nytta.

Mig synes att de i denna fråga på grundlagens enkla språk gifvit den fjerde Konungen af vår regerande dynasti samma råd, som Sveas sångare gifver dynastiens grundläggare, då han på sitt fulltönande språk tillropar Honom:

"Ej hatten af, men kronan på af stål!
Det Storas ovän är det populära;
Och dagens bifallssorl är flacka sinnens ära."

Jag anhåller att memorialet måtte läggas till handlingarne.

Herr Philipsson: Likasom i det menckliga lifvet skämt och allvar omvexla, så har äfven fallet varit med diskussionen i afton; men på botten har dock städse legat allvar, och detta med allt skäl, ty den fråga, som behandlas, är af en ingripande konstitutionel vikt. Jag för min del har icke förmågan att med den humor, som stått åtskilliga andra talare till buds, yttra min åsigt. Det som jag har att säga, kommer att framställas i den mest torra juridiska stil, ty det förestafvas af en, efter noggrant öfvervägande tillkommen uppfattning huru våra grundlagar böra tolkas.

Under förmiddagens diskussion blef af en talare på kalmarbänken ingressen till Regeringsformen åberopad, och då jag anser denna inledning ganska upplysande i frågan, ber jag få uppläsa densamma, men mera fullständigt än den ärade talaren gjorde. Det står der, sedan Konungen tillkännagifvit att han emottagit Styrelsen öfver landet och den föreslagna Regeringsformen, följande: "Då WI med lifligaste rörelse och med ömt deltagande i det folks öden, som lemnat OSS ett så oförgätligt prof af förtröstan och tillgifvenhet, gå denna dess önskan till mötes, hafve WI fäst ett så mycket säkrare hopp om framgång i Våre oafbrutne bemödanden att bereda Fäderneslandets framtida väl, som Våre och Våre Undersåtares ömsesidiga rättigheter och skyldigheter uti den nya Regeringsformen blifvit så tydligen utstakade, att de med bibehållande af Konungamaktens helgd och verkningförmåga, förena Svenska Folkets lagbundna frihet."

Konungens och folkets *ömsesidiga* rättigheter och skyldigheter innefattas alltså uti den nya grundlagens bestämmelser, och på en riktig uppfattning af denna *ömsesidighet*, som karakteriserar ett sant konstitutionellt samhällsskick, är det följaktligen, som allt beror. Man åberopar så ofta föreskriften i 84 § Regeringsformen, att grundlagarne skola efter deras ordalydelse i hvarje särskildt fall "tillämpas" till stöd för den åsigt, att vid "tolkningen" af ett visst lagrum man endast har att fästa sig vid *dettas* verballydelse; men jag vågar påstå att vid *grundlagstolkning* likasom vid *lagtolkning* i allmänhet man måste jemföra med hvarandra de bestämmelser, hvilka med hvarandra ega sammanhang; och Utskottet synes ingalunda vilja jäfva riktigheten af detta påstående, enär Utskottet, till stöd för sin uppfattning, med rätta hänfört sig till icke blott grundlagens bokstaf utan ock dess *andemening*.

Huru bestämmer nu Sveriges första grundlag förhållandet emellan Sveriges Konung och svenska folket, detta senare representeradt af Riksdagen? I 1 § säges att "Sveriges Rike skall styras af en Konung och vara ett Arfrike med den arfsföljd, som i fastställd successionsordning stadgad är." I 4 § heter det: "Konungen eger att allena styra Riket på det sätt, denna Regeringsform föreskrifver." Uti 8 § stadgas, att Statsrådets samtliga ledamöter, de der icke laga förfall ega, skola öfvervara alla mål af synnerlig vikt och omfattning, som i Statsrådet förekomma och rikets allmänna styrelse röra; hvarefter det i samma paragraf tillägges: "Sådana äro: frågor och förslag om nya allmänna författningars vidtagande; om upphäfvande och förändring af de förut gällande: om nya allmänna inrättningar uti särskilda Styrelsens grenar, med flere af dylik beskaffenhet." Uti 47 § förekommer det stadgande, att "Rikets kollegier, landt-regeringen tillika med alla andra verk samt högre och lägre embetsmän, skola förvalta de dem åliggande sysslor och värf, enligt de instruktioner, reglementen och föreskrifter, som redan gifna äro eller framledes kunna gifvas etc." Sedermera talas om den lagstiftande makten, särskildt hvad beträffar den civila och den kriminela, den kyrkliga och den kommunala, och särskildt, uti 89 §, hvad som rör den ekonomiska lagstiftningen. Men hvar vidtaga nu bestämmelserna om folkets rättigheter och representationens makt?

Ang. granskning af statsrådsprotokollen.
(Forts.)

Ang. granskning af statsrådsprotokollen. (Forts.)

Man har så många gånger upprepat 57 §:ns stadgande "Svenska Folkets urgamla rätt att sig beskatta utöfvas af Riksdagen allena." Om det nu icke finnes andra paragrafer i Regeringsformen, som lade den finansiela makten allena i Riksdagens händer, så skulle det måhända vara svårt att afgöra, huru grundlagen rätteligen bör tolkas i detta fall. Men, mine Herrar, 64 och 65 §§ göra, efter mitt förmenande, klart och tydligt, att, enligt grundlagens ordalag, Riksdagen eger hela finansmakten i sina händer och att Riksdagen, vid utöfvande af denna sin maktbefogenhet, *formelt* icke är bunden af någon annans pröfning, än sin egen, eller, vid propositionsvägran af Talmännen, sin delegation, Konstitutions-Utskottets. I den förra paragrafen säges nemligen, att "såväl Rikets ordinarie statsmedel och inkomster som hvad, på sätt omförmäldt är, under namn af extra-ordinarie utlagor eller bevilningar till statsverket af Riksdagen anslås, vare under Konungens disposition, att till de af Riksdagen pröfvade behof och efter den upprättade staten användas." och i den senare: "Dessa medel må icke annorlunda användas, än fastställt blifvit; varande Statsrådets Ledamöter ansvarige, om de låta afvikelse derifrån ega rum, utan att till protokollet föreställning deremot göra, samt anföra hvad Riksdagen i denna del förordnat." Vidare förekommer uti "Ansvarighetslagen för Statsrådets ledamöter" följande bestämmelse i 5 §: "Underlåter Statsråds Ledamot eller Konungens Rådgifvare i Kommandomål, att, på sätt 65 § förmäler, till protokollet göra föreställningar emot användandet af Rikets ordinarie statsmedel, eller åtagen bevilning, annorlunda än fastställt blifvit, eller försummar han att i sådant fall till protokollet anföra hvad Rikens Ständer i den del förordnat — — — — —
— — — — — miste embetet."

Af dessa stadganden framgår enligt min uppfattning, klart och tydligt, att grundlagen öfverlemnade *hela* finansmakten åt Riksdagen, och detta tvifvelsutän med afseende å nödvändigheten deraf att, för åstadkommande af ett jemvigtsförhållande emellan de begge statsmakterna, anvisa åt hvardera ett bestämt maktområde. Konungens makt omfattar, såsom nämnt är, att allena styra riket efter grundlagen; att tillsätta embetsmän, besluta om krig och fred, ensam handhafva den ekonomiska lagstiftningen samt, ifråga om den civila och den kriminela, den kyrkliga och den kommunala, gemensamt utöfva den med Riksdagen, äfvensom åtskilliga andra särskilda rättigheter, såsom att i brottmål göra nåd m. m.

Emot alla dessa i sanning betydande och vidsträckta rättigheter har grundlagen åt Riksdagen icke öfverlemnade annan makt, utom den kontrollerande, än att gemensamt med Konungen deltaga i sistomförmälda lagstiftning samt *finansmakten*. Att denna makt måste vara vidtomfattande är med nödvändighet en följd deraf, att grundlagen åsyftat att åstadkomma en stark folkmakt vid sidan af en stark konungamakt; men deraf följer ingalunda, så vida man vill anses hafva uppfyllt grundlagens bestämmelser, rörande Konungens maktbefogenhet, att den förra kan utöfvas utan att städse hafva uppmärksamheten fäst vid den senare. Sker detta, och att det *kan* ske lär ej vara möjligt att förneka, enär all makt kan missbrukas, då har en rätts-

förnärmelse egt rum, för hvilken likväl grundlagen icke anvisar någon bot; tredje man naturligtvis förbehållen sin rätt gent emot staten. Frågas nu, huruvida Riksdagen i det här föreliggande fallet inskridit på Konungens magtområde, så beror svaret, enligt mitt värdsamma förmenande, på tydningen af femte punkten i Riksdagens underdåniga skrifvelse, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjette hufvudtitel, den 17 Maj 1874. Sedan Riksdagen deruti, efter att hafva kastat en historisk återblick på gången af frågan om Kommerskollegii indragning eller omorganisation, uttalat den åsigt, att nämnda fråga syntes böra göras till förmål för förnyad pröfning för att snarligen kunna befordras till en lycklig lösning, yttrar Riksdagen: "och torde emellertid, för att underlätta denna lösning, presidentembetet böra hållas obesatt samt embeten och tjänster inom Kollegium fortfarande liksom hittills endast på förordnande och tills vidare tillsättas. Jemte ett arvode af 1,500 riksdaler och manufakturdiskontfonden är för en president & Kommerskollegii stat uppfördt ett belopp af 7,500 riksdaler. Enligt hvad Riksdagen inhemtat, har den af Kollegii ledamöter, som under förut omnämnda ledighet uppehållit de med nämnda embete förenade göromål, härför uppburit en särskild ersättning af af 1,500 riksdaler. Skilnaden emellan detta belopp och den anvisade presidentlönen har derföre ansetts under tiden, intilldess frågan om verkets indragning eller förändrade organisation blifvit afgjord, kunna statsverket besparas." Framställningen afslutas härefter på följande sätt:

"Riksdagen får alltså i underdånighet anhålla, det Eders Kongl. Maj:t täcktes taga frågan om Kommerskollegii indragning eller förändrade organisation under förnyad ompröfning, och till nästa riksdag framlägga de förslag i ämnet, hvartill omständigheterna föranleda; och har i sammanhang dermed Riksdagen beslutat att, intill dess denna organisationsfråga kan varda slutligen afgjord, det för nämnda embetsverk anvisade aflöningsanslag minskas med 6,000 kronor."

Långt ifrån att medgifva, det Riksdagen härigenom beslutat *indragning* af större delen utaf den åt presidenten i Kommerskollegium anslagna aflöning, anser jag, för min del, Riksdagen indirekt hafva förklarar att, derest Kongl. Maj:t, vid pröfning af Riksdagens framställning, skulle *afslå* densamma, Kongl. Maj:t egde att emotse Riksdagens bifall till aflöningsbeloppets uppförande å den nya riksstat, som för år 1876 komme att vid nu pågående riksdag upprättas. Orden "och *torde emellertid*, för att underlätta denna lösning, presidentembetet böra hållas *obesatt*" böra väl ej kunna tolkas annorledes, äu att embetet endast interimistiskt kunde komma att vara ledigt; likasom tillkännagifvandet, att Riksdagen beslutat, det aflöningsanslaget för Kommerskollegium skulle minskas med 6,000 kronor "*intilldess* organisationsfrågan kunde varda slutligen afgjord", jemfördt med den samtidigt i underdånighet framförda *anhållan*, att Kongl. Maj:t täcktes taga frågan om kollegiets indragning eller förändrade organisation under förnyad *ompröfning*, dervid naturligtvis måste förutsättas de särskilda eventualiteterna af så väl *bifall* som *afslag* å nämnda *anhållan*, i hvilket sistnämnda fall ju frågan äfven blifvit afgjord, måste

Ang. granskning af statsrådsprotokollen.
(Forts.)

Ang granskning af statsrådsprotokollen.
(Forts.)

tydas, som skulle i detta fall, sedan Riksdagen härom erhållit under rättelse, anslaget åter uppföras till sitt förra belopp, en tydning, som vinner ytterligare stöd i uttrycket, att beloppet ansetts *under tiden* intilldess frågan om verkets indragning eller förändrade organisation blifvit afgjord, kunna statsverket *besparas*. Emellan *indragningar af och besparingar i anslag* göres ju i 39 § Riksdags-ordningen åtskilnad.

Men om jag än följaktligen ej kan tyda Riksdagens beslut att för år 1875 nedsätta anslaget till Kommerskollegium såsom något egentligt ingrepp uti Kongl. Maj:ts administrativa makt, torde det likväl ej kunna förnekas, att, då Riksdagen *samtidigt* med en framställning, hvars godkännande eller förkastande berodde på Kongl. Maj:ts bedömande, vidtog en *åtgärd*, hvilken icke lär kunna motiveras annorlunda, än under en bestämd förutsättning, att det förra alternativet skulle komma att inträffa, Riksdagen gått utöfver gränsen för den i 89 § Regeringsformen Riksdagen inrymda rättighet att i dylika frågor göra *framställningar och önsknningar*, "hvarå Konungen må göra det afseende, Han för Riket nyttigt finner". Denna åtgärd från Riksdagens sida utgjorde, i min tanke, fullgiltigt skäl för Herr chefen för Civil-departementet att, vid föredragningen af skrifvelsen, tillstyrka Hans Maj:t Konungen att aubefalla Statskontoret att fortfarande upptaga anslaget till Kommerskollegium till oförändradt belopp uti kontorets hufvudliggare, hvilken ju utgör en af Kongl. Maj:t, uti dess för Kontoret utfärdade instruktion, föreskrifven räkenskapsbok, angående hvars innehåll Kongl. Maj:t eger meddela erforderliga föreskrifter. Föredragandens tillgörande i detta hänseende får dessutom sin särskilda befogethet af den omständighet, att han den dag, den 29 Maj 1874, då föredragningen egde rum, i främsta rummet hemställt, att Hans Maj:t Konungen, vidkommande sjelfva frågan om Kommerskollegii indragning eller förändrade organisation, måtte förklara sig vilja, sedan detta ärende hunnit behörigen utredas, låta det samma sig *ånyo* föredragas. Nyssnämnde dag, då jemväl de öfriga punkterna i Riksdagens skrifvelse föredrogos, var det följaktligen omöjligt att med visshet förutse, huru Kongl. Maj:ts beslut i frågan om Kommerskollegium skulle komma att utfalla; och Herr departementschefens af Statsrådets öfriga Herrar ledamöter biträdda tillstyrkande får följaktligen karakteren af ett reserverande af Hans Maj:t Konungens rättighet att, i händelse omständigheterna, sedan den erforderliga utredningen blifvit verkställd, dertill gifve anledning, tillätta presidentembetet. Då hela aflöningsbeloppet var upptaget uti den för år 1874 upprättade riksstat, så funnos ju, jemte förut befintliga besparingar från den föregående tiden, som förflutit sedan embetet blef ledigt, tillräckliga tillgångar för handen att utanordna lönen intilldess Riksdagen ånyo hunnit besluta om det minskade beloppets återupptagande i riksstaten; och, i händelse Riksdagen här till — hvilket högst sannolikt ej blifvit händelsen — vägrat att samtycka, ja *då*, men *först då* hade en verklig konstitutionel konflikt inträffat. Jag har icke för afsigt att, då jag vågat göra mig till tolk för riktigheten af Herr departementschefens uppfattning af sin embetspligt, inlåta mig uti någon kritik af de utaf honom härvid använda

ordalag, och detta så mycket mindre, som det ju är det gifna rådet, hvilket, enligt 107 § Regeringsformen, utgör föremål för bedömande. Man har vid tolkningen af 89 § Regeringsformen hufvudsakligen fäst sig vid det der förekommande uttrycket: "*grunderna* för allmänna inrättningar af alla slag"; men, för min del, anser jag ordet "*grunder*" ingalunda vara af afgörande betydelse, enär hvad här förut anförts i afseende å Konungens maktbefogenhet, är till fyllest för att ådagalägga det Konungen, som allena eger utfärda ekonomiska författningar, jemväl måste ega anspråk derpå, att de inrättningar, för hvilka, sedan de på grund af Konungens och Riksdagens gemensamma beslut tillkommit, instruktioner af Konungen meddelats, varda i öfverensstämmelse dermed vidmakthållna. Till stöd för denna min uppfattning får jag uppläsa ett par punkter, som förekomma i Konstitutions-Utskottets vid 1809 års riksdag, med förslag till Regeringsformen, afgifna memorial, och äro af följande lydelse: "Den ekonomiska lagstiftningen är förbehållen den styrande makten, hvars enhet och hvars upphöjning öfver små intressen äro nödiga för att bringa hvarje särskild del af ett sammansatt statshushållningssystem till öfverensstämmelse med de öfriga delarne och med det hela. Likväl är det Rikens Ständer förbehållet att yttra anmärkningar mot allmänna ekonomiska anstalter samt önskingar om förändringar deruti, på hvilka, då de äro väl grundade och af allmänna tänkesättet understödde, en Regering icke läser länge kunna uppskjuta att göra afseende. Härvid har dock Utskottet noga sökt att förekomma den lagstiftande maktens insteg i den styrandes verkställighetsåtgärder". Att ett embetsverk, som är inrättadt för befrämjande af handel och näringar, är en "ekonomisk anstalt", vågar jag anse vara ostridigt.

Jag tror det vara riktigt att tolka grundlagen på det sätt, som jag nu antydt, och att statsmakterna icke söka bestrida hvarandra den makt, som grundlagen medgifver dem. Det är uppenbart, att ingendera skulle vinna på att ingripa på den andras maktområde; tvärtom är det, för upprätthållande af det konstitutionela statsskicket, ovilkorligen nödvändigt, att hvardera statsmakten, vid utöfvande af sina rättigheter, städe tillser, att den andras rättigheter icke inskränkas. En stark konungamakt och en stark folkmakt kunna liknas vid två *lika* starka pelare, hvarpå den konstitutionela byggnaden hvilat; minskas den enas styrka *än så obetydligt*, då händer det lätteligen, att byggnaden kommer på sned och så småningom lutar åt sitt fall. Men helt visst skall Sveriges folk i alla tider önska att åt sig bevara den byggnad, inom hvilken det för närvarande finner skydd och lugn.

Af hvad jag nu haft äran anföra är tydligt, att jag föremår mig med de föregående talare, hvilka yrkat, att Konstitutions-Utskottets memorial måtte läggas till handlingarne.

Friherre Ericson: Jag ämnar hvarken deltaga i eller bestrida befogenheten af de ovationer, hvilka här under öfverläggningen kommit konungens rådgifvare till del af dem, hvilka uppträdt till försvar för den omordade åtgärden. Deremot anser jag mig, då jag delar Konsti-

Ang. granskning af statsrådsprotokollen.
(Forts.)

Ang. granskning af statsrådsprotokollen.
(Forts.)

tutions-Utskottets uppfattning af saken, hafva rättighet säga några ord till Utskottets försvar mot åtskilliga beskyllningar, som riktats mot detsamma. Först ber jag likväl få omnämna orsaken hvarföre jag icke upptager något till besvarande af hvad vare sig Herr Kolmodin eller Herr Casparsson yttrat. Saken är den, att desse Herrar i det myckna vackra och riktiga, som de ofta och oftast hafva att säga, dock alltid inblanda en sådan mängd putslustigheter, som icke höra till frågan, att det endast är med största svårighet man kan följa dem för att sedan besvara deras argumentation. Detta kan nemligen omöjligt gå för sig utan att man i deras yttranden skiljer mellan hvad å ena sidan är allvarligt och å andra sidanskämtsam. Jag har ibland sökt följa dem och gjort mina anteckningar öfver hvad jag trott varit allvarligt menadt men jag har alltid öfvergifvit dessa försök såsom fåfänga.

Deremot anhåller jag att få vända mig mot Herr Rossander, hvilken klandrat Utskottet för dess anmärkning mot Regeringens medlemmar, hvilken anmärkning han betecknar såsom varande af särdeles *grav* beskaffenhet, enär den innefattade en beskyllning mot Konungens rådgifvare att inför tronen hafva velat eskamotera Riksdagens sjelfbeskattningsrätt — en beskyllning, som talaren med hänsyn till bemälda rådgifvares föregående uttalanden och ådagalagda tendenser fann oberättigad. Det är dock en ganska vanskligh sak att af personers föregående sluta till hvad de möjligen komma att göra. Jag ber att i detta fall få anföra ett exempel, som icke är främmande för saken i fråga och som möjligen kan tjena till att lelysa, huruvida Konstitutions-Utskottets antagande i sjelfva verket kan anses hafva varit så oberättigadt eller olämpligt. Jag ber att få återföra i minnet 1871 års lagtima och urtima riksdagar samt konungens rådgifvares ställning till den fråga, som då förelåg, nemligen huruvida vårt försvarsväsendes ombildning skulle fotas på indelningsverket eller på någon annan grund. Likaså ber jag att få erinra hurusom de Konungens rådgifvare, hvilka tillstyrkt Konungen att sammankalla den urtima Riksdagen, sutto vid rådsbordet, då från tronen uttalades såsom bestämd grundsats att arméens ombildning borde ega rum på grundvalen af indelningsverkets bibehållande; äfvensom att längre fram den förklaring ytterligare afgafs af Kongl. Maj:t, att någon annan organisation af landets försvarsväsende icke kunde ifrågakomma, än den som grundade sig på indelningsverkets bibehållande i orubbadt skick, såsom jag tror orden lydde. I öfverensstämmelse med dessa åsigtter sammankallades såsom sagdt den urtima riksdagen och framlades der förslag till försvarsväsendets ordnande på ofvan berörda grund, om hvilket förslag ministrarne afgåfvo den förklaring, att de vore dermed solidariska. Efter det nämnda förslag hade fallit vid den urtima riksdagen, inlemnade såsom I torden påminna Eder, mine Herrar, statsråden till Konungen sin begäran om afsked. Den återtogs, och strax derefter hörde jag vid ett tillfälle farhåga uttryckas om huru det skulle gå, när representationen icke ville öfvergifva sin mening och Regeringen ej heller sin. Någon yttrade då: "det är icke så farligt, de gifva nog med sig och framkomma med ett nytt på annan grund

än indelningsverket fotadt förslag.“ Jag var då nog naiv att invända, det jag ej ansåg det vara rätt att, ehuru det gälde politiska motståndare, göra dem sådana beskyllningar och att man icke har rätt ifrågarätta en sådan omkastning i åsigt. Utgången visade dock att jag hade orätt.

Ang. granskning af statsrådsprotokollen.
(Forts.)

Ett sådant exempel visar att man icke alltid kan af personers föregående döma om hvad de kunna komma att göra, och jag tror derföre att Konstitutions-Utskottet icke kan anses hafva gjort så orätt, åtminstone ej af dem som varit med om beslutet att indraga dessa 6,000 kronor från Kommerskollegii stat, — då detsamma, skönjande försök att inkräkta på Riksdagens sjelfbeskattningsrätt och dess välde öfver budgeten, strax i början fästat uppmärksamheten på detta försök för att, som man säger, “stämna i bäcken innan den kommer i ån“. Det klander som i detta hänseende kommit Utskottet till del anser jag derföre vara mindre befogadt.

Herr Rossander har vidare fält ett yttrande, som jag funnit så märkligt, att jag antecknat detsamma för att upptaga det till granskning. Han sade nemligen att, i en strid statsmakterna emellan, Kongl. Maj:t är den svagare parten, och att derföre i förevarande fall Konungens rådgifvare handlat riktigt, då de tillstyrkt honom att begagna sig af den svagares rätt att reservera sig. Och något annat hafva de icke gjort, sade Herr Rossander. En sådan åsigt om Konungamaktens ställning hyllas dock åtminstone icke af oss, som anklagas för att vilja attackera konungamakten. Vi önska visst icke att konungamakten skall vara den svagare, så länge den nemligen håller sig inom gränserna af sitt maktområde. Och gränsen för Konungens befogenhet å den ena sidan och Riksdagens å den andra är i grundlagen tydligen uppdragen. Jag bestrider äfven påståendet att denna Kammares majoritet försökt träda konungamakten för nära, — det hafva vi aldrig med vett och vilja gjort och komma heller aldrig att göra det.

Skulle nu, såsom Herr Rossander säger, det enda resultatet af Regeringens åtgärd i denna fråga vara sådant att ministrarnes varmaste försvarare måste medgifva att det endast ledt derhän att bereda konungamakten tillfälle att lägga sin svaghet i dagen, så hemställer jag till hvad gagn för konungamakten ifrågavarande uppträdande varit. Vi hafva således ingalunda orätt, då vi påstå att detta uppträdande varit hvarken befogadt eller behöfligt för det derför angifna ändamålet.

Hvad sjelfva saken vidkommer, så vill jag här icke trötta med någon deduktion af några grundlagsparagrafer. Det är mer än vidlyftigt gjordt förut. Jag vill endast betona att jag alltid haft och fortfarande kommer att hafva den uppfattning att representationen har suverän rätt öfver skattebidragen och hela budgeten, samt att jag hoppas, det hvarje försök till bortadvocerande af denna rätt icke skall lyckas. Man har emellertid denna gång valt ett, efter hvad åtminstone jag kan påminna mig, hittills obegagnadt vapen att vindicera bort representationens rätt i detta afseende. Man har nemligen begagnat sig af 89 § Regeringsformen och påstått den innehålla bestämmelser, som lägga hinder i vägen för Riksdagen att vidtaga den nu omtvistade

Ang. granskning af statsrådsprotokollen.
(Forts.)

åtgärden att med det ifrågavarande beloppet, 6,000 kronor, nedsätta anslaget till Kommerskollegium. Men, mine Herrar, för så vidt 89 § Regeringsformen innehåller något annat än bestämmelser rörande den så kallade ekonomiska lagstiftningen och de institutioner och inrättningar hvilka falla derunder, så måste paragrafen äfven innefatta och utgöra ett skydd för andra institutioner och inrättningar än endast Kommerskollegium, för alla statsinstitutioner. Att sådan likväl icke alltid varit uppfattningen — och jag hade starka anledningar betvifla att den ens är sådan nu — kan man dock sluta deraf, att, såsom Herrarne veta, många gånger under det nya statskicket förslag varit å bane att göra indragningar å första hufvudtiteln. Dessa förslag nafva visserligen alltid fallit, men jag har icke hört någon — möjligen gör jag i detta hänseende Herr Treffenberg orätt — som velat bestrida Riksdagens rättighet att göra en sådan indragning. Att jag deremot af andra skäl motsätter mig en dylik åtgärd är något helt annat. Säger man nu, att 89 § Regeringsformen bör vara ett skydd och ett värn för *alla* statsinstitutioner, så borde den väl i främsta rummet afse att skydda konungamakten — ty utan apanage lärer väl i allmänhet ingen konung kunna existera eller konungamakten upprätthållas. Att så handla, att man kan draga den slutsatsen att Konungens rådgifvare skulle anse en rubbning i Kommerskollegii existens af allvarigare beskaffenhet än om samma Riksdagens åtgärd vidtoges i afseende på den högsta institutionen här i landet; att anslaget till underhållande af ett embete — presidenten i Kommerskollegium — hvilket af begge statsmakterna erkännes vara obehöfligt och kunna när som helst indragas och som man å ömse sidor försäkrar sig göra allt för att blifva af med, vore farligare att röra vid än vid anslaget till Hans Maj:t Konungen; — det är icke bidragande till det påstådda syftet — att häfda konungamakts ställning.

Vidare har Herr Rossander och flera med honom — jag ber om ursäkt, att jag så mycket håller mig till nämnde ärade talare; men hans talangfulla uppträdande tvingar mig att söka vederlägga och påvisa åtskilligt som jag funnit oriktigt deri — har Herr Rossander, säger jag, i diskussionen infört ett nytt element, som icke hör hit, då han nemligen talat om statsråden såsom personligheter. Om desse embetsmän såsom *personer* är här emellertid icke fråga, och jag varnar för att låta oss lockas från hufvudämnet genom denna inblandning af ett element, som icke hör till frågan, så mycket det än vid första påseendet tyckes göra det, och som, med eller utan afsigt från deras sida, hvilka framfört det, icke kan vara egnadt till annat än att förleda oss till ett beslut här, om hvilket man sedermera kunde säga ungefär så här: "1874 års Riksdag beslöt en indragning af 6,000 riksdaler på Kommerskollegii stat, men då efterföljande Riksdags Konstitutions-Utskott framstälde anmärkning mot regeringen dertföre att den vidtagit en åtgärd, som vore stridande mot nämnda beslut, så lät Riksdagen frågan härom förfalla, de som bidrogo till 1874 års beslut höllo icke Konstitutions-Utskottet ryggen fri, de häfdade icke längre denna så mycket omordade svenska folkets rätt att sig sjelf beskatta." Sådan skall följden blifva, om vi låta locka oss från hufvudfrågan, hvilken

icke är någon annan än den handling, som finnes omnämnd i Konstitutions-Utskottets nu föredragna memorial. Det är den handlingen vi skola öfverlägga och döma om, icke om huruvida Konungens rådgifvare äro mer eller mindre uppburna af vissa korporationer eller af hela folket. Om det kan vara en rättighet att begagna sådana finter, är det derföre icke vår skyldighet att gå i fällan. Herr Törnebladh har till oss ställt den uppmaning att låta konflikten nu stanna. Jag och, som jag tror, flere med mig hysa samma önskan; men att vi skulle gå så långt i sjelfförnekelse att icke mera erkänna de åsigtter vi förut hyst och uttalat, kan icke rimligtvis begäras. Då vi icke fordra en skrifvelse enligt 107 § Regeringsformen, är detta det längsta man kan begära att vi skola gå i eftergift. Om vi sålunda instämma uti det af Herr Key framställda yrkandet, att med godkännande af Utskottets motiv lägga memorialet till handlingarne, tror jag att vi handla riktigt, och jag anhåller derå om proposition.

Ang. granskning af Statsrådsprotokollen.
(Forts.)

Herrar *Johannes Bengtsson, Nils Nilsson* i Stäfvie och *Per Nilsson* i Wittjerf förenade sig med Friherre Ericson.

Herr C. A. Larsson: Efter allt hvad som förefallit väntade man sig i dag en stor strid; man trodde nemligen, att Konungens rådgifvare skulle komma att undergå en svår tortyr, men resultatet har visat motsatsen. Jag tror icke det är möjligt att de någonsin kunna blifva uppburne med sådana loford som nu, må vara ej från de djupa lederna, men från andra håll; det är ju alltid godt att hafva en vän i viken. Jag anser Konungens samtliga rådgifvare lika skyldige, ehuru det onekligen är civilministern som gifvit upphofvet till konflikten; men jag kunde icke tro annat än att de öfrige rådgifvarne skulle afböja densamma, och att hotet skulle få stå för hans räkning — allra minst kunde jag tro, att Kongl. Maj:t skulle fästa något afseende dervid. Att civilministern sökt vindicera sin mening, må ingen lägga honom till last, ty vi äro, Gudi klagadt, envisa litet hvar och söka att hålla på våra grundsatser; att han ej genast kastat öfver bord sina grundsatser, för att omfatta nya, länder honom mera till heder än till förtal.

En talare på förmiddagen sade, att Riksdagen gifvit anledning till konflikten. Jag protesterar mot ett sådant påstående, ty hvad har Riksdagen gjort? Ej annat än hvad Kongl. Maj:t begärt. Ty sedan Konungen i hvarje statsverksproposition omtalat alla ändringar i en föregående riksstat, som äro af behovet påkallade, hemställer han till Riksdagen, att alla öfriga ordinarie anslag må lemnas oförändrade. Är en sådan framställning betydelselös, då svärfvar jag i villfarelse. Vi äro i vår fulla rätt att besluta öfver *alla* anslag, såväl öfver det ena som det andra; ty hvartill skulle en dylik hemställan eljest tjena; Jag påminner mig härvid en händelse sedan ständsriksdagarnes tid, då vi fingo emottaga en Kongl. proposition, hvilken Talmannen ansåg vara af den beskaffenhet, att vi dertill icke kunde svara annat än ja; vi opponerade oss i Bondeståndet och svarade, att vi icke ämnade svara någonting, så framt vi ej finge svara hvad vi ville. Talmannen

Ang. granskning af Statsrådsprotokollen.
(Forts.)

vägrade emellertid proposition, och då saken kom till Konstitutions-Utskottet, gillade Utskottet hans mening; men vi ansågo alla, att Konstitutions-Utskottet hade orätt. Men, det var andra tider då; det var i de menlösa tiderna.

Då civilministern tillstyrkte att uppföra anslaget till presidentslönen i Kommerskollegium i Statskontorets liggare, kom frågan i det predikament, som en talare på upplandsbänken betecknade med orden: flyttades från det borgerliga dramat in på komediens område. Jag vill fråga, om det icke är en komedi att tillstyrka Konungen att i liggaren låta uppföra ett anslag, till hvars bestridande Riksdagen ej anslagit ett enda öre. Hade deremot Konungen eller hans rådgifvare samlat ihop den erforderliga summan, hade det varit en åtgärd, som kunnat försvaras. Men då så icke är förhållandet, anser jag, i likhet med Herr Casparsson, saken ganska komisk.

Man har här ganska strängt klandrat Herr Keys förslag att med godkännande af Utskottets motivering lägga memorialet till handlingarne. Kunna då Herrarne verkligen med rent uppsåt fordra, att vi skola kassera Utskottets förslag, då våra egna förtroendemän, som vi satt in uti Utskottet, varit med om beslutets fattande. Gjorde vi det, vore vi i sanning klandervärde.

Vi hafva visserligen deltagit i beslutet att indraga 6,000 R:dr af den åt Kommerskollegii president anslagna lönen, men medlemmar af Första Kammaren hafva jemväl vid den gemensamma voteringen medverkat till detta beslut, hvarföre vi således icke ensamme böra bära hundhufvudet därför, såsom en talare på göteborgsbänken antydde, då han med Riksdagen menade denna Kammars majoritet, en uppfattning, som jag finner högst besynnerlig, huru smickrande den än kunde vara.

En annan talare, som höjde civilministern till skyarne och på samma gång gaf de öfrige statsråden en så grann orlofsedel, att de ej sjelfve skulle velat gifva sig en sådan — ty smicker i olämplig tid förorsakar äckel — påstod, att vi ej skulle hafva rätt att indraga några anslag. Vi hafva dock en motsatt åsigt. Låt ministrarne behålla sin, vi behålla vår, och på den äro vi så säkre, att vi kunna för vår del låta bli att anslå några medel till sådana ändamål som vi ogilla; och om vi begagna denna rätt, må regeringen gerna besluta att i liggarne införa hvad som helst.

En annan talare på gotlandsbänken, som inrangerade sig bland småländingarne, i synnerhet inför vår Herre, var dock förargad därför att Herr Key begagnade ordet "vi"; men jag undrar om icke den ärade talaren sjelf ofta begagnar samma ord och så litet som möjligt ordet "jag", hvilket han finner alltför mycket egenkärt. Han påstod vidare, att alla de, som understödjde Konstitutions-Utskottet, äro politiske män, som vänta på taburetten. Jag för min del har åtminstone inga anspråk derpå, och jag tror äfven att, på ett enda undantag när, ingen af denna Kammars ledamöter hysa någon sådan eftertraktan. Det är derföre orättvist att hänföra oss till taburettjägarna.

En talare på upplandsbänken använde liknelsen om matrosen, som låg på den sjuke mannen. Denna liknelse kan icke här tillämpas, ty

aldrig hafva väl vi legat på ministrarne, lika litet som desse legat på oss. Samme talare sade vidare, att Riksdagen sökte förhindra Kongl. Maj:t att fatta beslut, hvilket vore detsamma som att binda händerna på den ena statsmakten. Jag frågar eder, mine Herrar, om någon verkligen försökt hindra regeringen att fatta hvilka beslut den vill. Att Kongl. Maj:t fortfarande gör det, därför ligger beviset just i den så mycket berörda skrifvelsen till Statskontoret i fråga om residentslönen i Kommerskollegium, en åtgärd, som ingen sökt förhindra. Här rörer sig tvisten om, huruvida vi äro berättigade att säga antingen ja eller nej vid frågan om beviljande af anslag; men då så många redan talat i denna fråga, har jag ej velat trötta Kammaren med några nya argumenter, utan endast i förbigående påpekat hvad som skiljer våra meningar.

Slutligen vill jag eriura om att Första Kammarens redan fattade beslut att, utan uttalande af något omdöme öfver Konstitutions-Utskottets ifrågavarande åtgärd, lägga betänkandet till handlingarne, innebär ett erkännande af Riksdagens befogenhet att indraga de merberörda 6,000 kronorna; ty i annat fall skulle sagde Kammare väl hafva förklarat sig ogilla betänkandet; och om vi nu antaga det af Herr Key framställda förslag, för hvilket jag för min del kommer att rösta, besluta ju vi i sjelfva verket ej annat, än Första Kammaren gjort. Ty ingen af oss har påstått, att vi först skulle gilla betänkandet och sedan lägga det till handlingarne. Men lägga vi det åter till handlingarne, i enlighet med Herr Keys förslag, så få Konungens rådgifvare åtminstone veta, att vi gilla Utskottets grundsatser och följaktligen önska, att Kongl. Maj:t icke söker tillvinna sig sådana rättigheter, som icke kunna af Andra Kammarens majoritet efterskänkas. Finnes det väl någon fläck på Konungens rådgifvare derföre att vi säga, att vi ega lika god rätt som de, då de å sin sida vilja göra de åsigtger gällande, som strida emot våra. Det finnes ingen domare, som skiljer oss emellan, och under sådana förhållanden kan det icke anses förmätet att säga, det rättigheterna å ömse sidor äro lika goda. Derföre hemställer jag vördsamt, att Herr Keys förslag må blifva det, som Andra Kammaren i dag fattar. Det vore måhända rättast att instämna uti det af Herr Jöns Pehrsson framställda förslag, men då han sjelf fruktade, att han kanske skulle blifva ensam om detsamma, är det väl icke heller så mycket att hålla på, utan må vi då hellre förena oss om Herr Keys förslag.

Herr Åstrand: Då jag strax i början af plenum begärde ordet, tänkte jag mig icke, att jag först vid denna sena timma skulle erhålla det; ty jag egde icke kännedom om det stora antal talare, som redan förut låtit anteckna sig. Emellertid befinner jag mig nu likasom en axplockare på en af föregångare redan utplundrad åker; men det oakadt tillåter jag mig att yttra några ord, då jag anser att i en så riksviktig fråga, som den föreliggande, det kan sägas vara en pligt att framhålla sin åsigt. Jag tror att diskussionen, med afseende å den mängd uttalanden för och emot Utskottets föreliggande betänkande som här förekommit, inslagit på en ganska stor afväg från sjelfva

Ang. gvarskning af statsrådsprotokollen.
(Forts.)

Ang. granskning af Statsrådsprotokollen.
(Forts.)

ämnet. Man har mycket ifrågasatt Riksdagens rätt att indraga anslag, och man har sökt att i detta hänseende uppdraga en skiljemur emellan ordinarie och extra ordinarie anslag. Jag tror emellertid icke, att diskussionen härutinnan varit af behovet påkallad. Konstitutions-Utskottets anmälan stöder sig nemligen ursprungligen på det bekanta åtgörandet af Konungen i Statsrådet att på tillstyrkan af chefen för Civil-departementet låta i Statskontorets hufvudliggare uppföra lönen för presidenten i Kommerskollegium, hvilken lön genom Kamrarnes gemensamma beslut blifvit afförd ur budgeten. Men för att rätt bedöma denna åtgärd, tror jag man bör påminna sig ordalagen uti Riksdagens ifrågavarande skrivelse. Riksdagen begärde nemligen, att embetet fortfarande skulle förblifva obesatt, intill dess sjelfva frågan om Kommerskollegii omorganisation eller indragning blifvit pröfvad och afgjord. Om ett embete förblir obesatt, så kan icke den slutsats deraf dragas, att en indragning af embetet kommer att ske, och så snart embetet ännu finnes i statskalendern uppfördt under titeln vakant, så är det enligt min öfvertygelse äfven nödvändigt att i den liggare, der tjenstepersonalen finnes uppförd för uppbärande af deras löner, hvar och en af embetsverkets ledamöter fortfarande finnes upptagen. Något annat vet jag icke heller att Kongl. Maj:t i Statsrådet uti föreliggande fråga beslutat, och likväl är det just detta beslut, som gjorts till föremål för Utskottets anmälan. Hade Kongl. Maj:t åter utanordnat summan, då vore måhända de erinringar, som af åtskillige talare blifvit gjorda, och hvilka häntydde på en anticipering af detta förhållande, berättigade; men något sådant har icke inträffat. Det enkla faktum är, att Riksdagen begärt, att presidentsbefattningen i Kommerskollegium tills vidare skulle blifva obesatt, och att Kongl. Maj:t emellertid uppfört lön till embetet, då det stode vakant och följaktligen äfven kunde komma att blifva tillsatt.

Man har bland alla de paragrafer, som ur grundlagen åberopats, isynnerhet, i likhet med Konstitutions-Utskottet, framhållit 89 § Regeringsformen, som talar om grunderna för allmänna inrättningar af alla slag, och hvilken paragraf jemväl af chefen för Civil-departementet åberopats; men jag kan icke för min del tro, att dessa grunder ensamt afse sjelfva institutionen och dess särskilda delar.

Herr Key yttrade visserligen på förmiddagen, att han till Herrens bepröfvande hemstälde, huruvida man kunde anse att grunder *tillsammans* med anslag vore detsamma som grunder ensamt, och att det förefölle honom vara enahanda förhållande, som om man skrefve en förbudssedel och bestälde lösa hästar, men dermed afsåg att få både hästar och vagn. Ja, jag vill tillämpa denna bild, ehuru i en annan riktning. Om ett embetsverk eller allmän inrättning skulle finnas kvar, sedan anslaget till detsamma blifvit indraget, kan detta förhållande liknas vid en vagn utan hästar. Man kommer icke ur fläcken med arbetet utan anslag; ty vi hafva ännu icke hunnit derhän, att det finnes dngliga och skickliga personer, som af ren fosterlandskärlek vilja tjena för äran inom våra publika inrättningar. Detta med afseende på den konstitutionela sidan af saken.

Hvad den politiska sidan af frågan beträffar, så vill jag — liksom

redan flera andra talare gjort — erinra om den endrägt, som under innevarande riksmöte varit rådande mellan de båda statsmakterna. De stora reformfrågor, hvilkas lösning Riksdagen för samhällsutvecklingens fortgång anser högst nödvändig, hafva beredvilligt upptagits af regeringen och redan föranledt flera viktiga Kongl. propositioner, hvarjemte åtskilliga andra blifvit utlofvade för den närmaste framtiden. Dessa uttryck af önsknings från representationens sida och tillmötesgåenden från Statsrådets sida synas mig icke rätt väl stämma öfverens med det sträfvande att framställa anmärkning om något, som ännu ej har passerat, på sätt Konstitutions-Utskottet i sitt föreliggande memorial gjort. Då det nya statsskicket infördes, yttrade en af dess motståndare på riddarhuset, i fråga om en nybyggnad, att han för sin del icke ville tillstyrka det begärda anslaget, men att han snarare ville anslå medel till byggande af en statsrådskasern. Behöfvet af en sådan byggnad under det nya statsskicket ville han förespå, med anledning af de täta förändringar i ministären, som otvifvelaktigt skulle komma att ega rum. Dit hafva vi lyckligtvis icke kommit, åtminstone ännu ej, och så länge de män, Konungen kallat till rådsbordet, på ett redbart och för fosterlandet gagnande sätt fullgöra sitt värf, tror jag, att det ligger i samhällets sanna intresse med hänsyn till vår utveckling i alla möjliga riktningar, att täta ombyten inom ministären böra undvikas.

En talare erinrade på förmiddagen om ett land, der det konstitutionela statsskicket genom häfd vunnit burskap, nemligen England, men tillade att ministerförändringarne der icke äro så särdeles täta, hvaremot andra länder, t ex Frankrike, hvarest parlamentarismen blifvit införd, man på en kort tid skulle haft 20 olika civilministrar, samt att Italien jemväl gifve exempel på täta ombyten, hvilka i Spanien gått ända derhän, att man ofta icke visste, hvilka de facto voro i regeringen. Till kompletterande af dessa uppgifter vill jag framhålla Belgien, der halfva antalet af andra kammarens ledamöter redan sutit vid rådsbordet och den andra halvan ingenting hellre eftersträfvade än att komma dit. Jag hoppas, att *vi* aldrig skola komma derhän hos oss, samt att vi, utan afseende å hvilka personer som sitta i Konungens råd, i främsta rummet skola taga hänsyn till totalintrycket af regeringens handlingar.

Ett motsatt förfaringssätt å Riksdagens sida skulle kunna gifva Konungen anledning tro, att man verkligen önskar ett aflägsnande af Konungens nuvarande rådgifvare. Men jag frågar Eder, mine Herrar, om vi med kännedom om det allmänna tänkesättet i landet, kunna med minsta sken af sannfärdighet påstå, att allmänna tänkesättet går i den riktningen.

Jag aktar högt det hofsamma språk, som i denna Kammare i dag blifvit fördt af samtliga talare, äfven om de egt diametralt motsatta åsigt; det har varit en tillfredsställelse att höra ett meningsutbyte utan personliga hugg; och särskildt nöje har det varit att se hållningen hos Konstitutions-Utskottets ledamöter, hvilka mera bemödat sig att utveckla de grunder, hvarpå betänkandet är fotadt, än

Ang. granskning af statsrådsprotokollen.
(Forts.)

att framhålla sina egna åsichter och i öfrigt hafva öfverlemnadt frågan till Kammarens bepröfvande. Häraf sluter jag, att Kammaren i närvarande stund icke vill att någon ministerförändring på grund af detta betänkande skall genom Kammarens åtgörande åvägabringas, och jag är förvissad, att, om Kammaren fattar ett så beskaffadt beslut, hela den tänkande delen af nationen skall helsa det med bifall. Ty om man också här eller der i landet hör någon enstaka anmärkning mot den eller den af Konungens rådgifvare, så är dock totalintrycket af de omdömen, man om dem erfar, ledande derhän, att man icke kan annat än tro, det landet på det hela taget gillar deras sträfvan och önskar att de fortfarande skola stå i spetsen för dess angelägenheter och råda Konungen i de viktiga ärenden, hvilka han har att till landets bättnad och för dess styrelse handlägga. Vi hafva egentligen först med det nya statskicket inträdt på en rent demokratisk grund; det är numera från och med år 1867 det första och främsta villkoret för dem som af landet vilja vinna erkännande såsom dess förtroendemän, och särskildt för dem, som sitta vid Konungens bord, att vara aktade af det allmänna omdömet såsom egande redbarhet och duglighet i sitt kall. Det fordras för dessa befattningar icke längre att kunna uppvisa såsom den förnämsta kvalifikationen en äldre eller yngre vapensköld eller något mer eller mindre lysande namnskiffer; den enda och sanna fernissan på skölden, — den må smyckas med vapen eller initialer — hvilken nu gäller, är de nyssnämnda tvänne egenskaperna: redbarhet och duglighet. Finnas de hos Konungens rådgifvare, så varen öfvertygade, mine Herrar, att det svenska folket med förtroende skall blicka upp till dem; men nedtagas dylika vapensköldar och upphängas i stället andra, som icke kunna förete samma devis, så torde det kunna inträffa, att det gamla kraftiga Svea odalmansspråket till Konungen under allshjärjartingen ännu en gång kommer att i vår parlamentariska församling återljuda. Detta anser jag för min del lika visst, som att Sveriges folk alltid skall med tacksamhet emottaga och gifva sitt erkännande åt en regering, som på ett upphöjdt och redbart sätt går landets önsknningar till mötes. Jag är visserligen, med stöd af hvad jag inhemtat om vår nuvarande högt begåfvade Konung, hvars berömde stamfader, utgången från ett ädelt och ridderligt folk, genom egna lysande bedrifter upphöjts på den urgamla Sveatronen, och hvars efterföljare fullkomligt satt sig in i sitt folks åskådningssätt, förvissad om att han icke kommer att gifva anledning till någon farhåga, att icke vårt samhälles utveckling lugnt och fredligt skall fortgå på den bas, som genom det nya statskicket blifvit lagd; men härför fordras ovilkorligen att samverkan mellan regeringen och folket ej störes genom ett misstroende, hvilket icke af någon regeringens åtgärd blifvit framkalladt.

Jag anhåller hos Herr Talmannen vördsamt om proposition på memorialets läggande till handlingarne.

Chefeu för Kongl. Civil-departementet Herr Statsrådet Bergström: Visserligen var det icke 1809 års grundlagstiftares mening, att Konungens rådgifvare kunde komma att öfvervara Riksdagens öf-

verläggningar i frågor af beskaffenhet som den förevarande; ty om någon af dessa rådgifvare tillhörde representationen, så inträffade detta af en tillfällighet, och sådant var i allt fall möjligt endast inom ridderskapet och adeln. Vid införande af den nya representationsordningen blef det emellertid Konungens rådgifvare medgifvet att närvara i Kammarens öfverläggningar och att jemväl dervid uttala sina åsikter. Då Konstitutions-Utskottet riktat sin nu till Riksdagen gjorda anmälan särskildt emot mig i egenskap af föredragande inför Hans Maj:t Konungen af det ärende i fråga om hvilket anmärkningen rör sig, anser jag det vara så mycket mer på sin plats, att jag begagnar mig af den Konungens rådgifvare sålunda lemnade rättighet, för att yttra några ord till försvar. Det torde dervid blifva nödigt, att jag, i likhet med Stats-Utskottets ärade ordförande, gör en historisk återblick. Derigenom kan och tillfälle beredas att skärskåda hans och mina antecedentia i fråga om sättet att häfda kronans prerogativ. Den historiska öfverblick han gjorde, sträckte sig dock icke längre än till förlidet år, med undantag likväl deraf att han påpekade, huruledes jag såsom ännu ung representant vid 1867 års riksdag uttalat den åsigten, att Kommers-kollegium skulle kunna utan svårighet indragas. Det är mycket sant, att jag yttrat detta, och jag har icke egentligen afvikit från denna min åsigt, men jag har på den plats jag nu innehar fått en klarare öfverblick af de vilkor, under hvilka nämnda verks indragning är möjlig. För att nu öfvergå till en närmare behandling af ämnet, vill jag först erinra, hurusom Riksdagen i underdånig skrifvelse den 8 Maj 1867 anhöll, det Kongl. Maj:t måtte i nåder tackas besluta, att, intilldess frågan om Kommers-kollegii indragning eller förändrade organisation kunde varda slutligen afgjord, embeten och tjänster inom kollegium måtte endast på förordnande och tills vidare tillsättas. Denna Riksdagens skrifvelse föredrogs den 5 derpåföljande Juli inför Kongl. Maj:t, som då i sammanhang dermed företog till pröfning det af särskilda komiterade den 26 Maj 1859 afgifna förslag angående styrelse- och förvaltningsverkens ombildning. Desse komiterade hade föreslagit att förändra eller ombilda Kommers-kollegium till en styrelse för handel, bergverk och slöjder. Kongl. Maj:t fann dock denna af komiterade föreslagna ombildning icke innefatta sådana fördelar framför den nu varande organisationen, att förslaget borde vinna nådigt afseende, hvaremellertid Kongl. Maj:t förklarade sig främdeles vilja taga i nådigt öfvervägande, huruvida en sådan anordning kunde ske, att de till kollegium hörande mål och ärenden skulle, utan uppoffring af deras ändamålsenliga handhafvande, kunna på annat till besparing i statsutgifterna ledande sätt pröfvas och afgöras. Vidare bestämde Kongl. Maj:t, att det då lediga presidentembetet i kollegium icke för det då varande komme att återbesättas, hvarjente Kongl. Maj:t biföll Riksdagens anhållan, att ledigblifna tjänster i samma kollegium endast på förordnande och tillsvidare skulle tillsättas. Kom så 1868 års riksdag. Före dess början förekom inför Kongl. Maj:t till bedömande hvilka åtgärder borde vidtagas för lösningen af frågan om Kommers-kollegii reorganisation eller indragning, dervid Kongl. Maj:t emellertid ansåg, att denna fråga icke kunde göras till föremål

Ang. granskning af statsrådsprotokollen.
(Forts.)

Ang. granskning af statsrådsprotokollen.
(Forts.)

för slutlig pröfning, innan tvänne andra i och för sig sig särdeles viktiga organisationsfrågor först voro lösta, nemligen frågorna om inrättande af ett nytt stadsdepartement och om införande af en art ministerstyrelse i vårt land. Två särskilda propositioner i dessa ämnen aflätos derfor från Kongl. Maj:t till Riksdagen, men då dessa propositioner af Riksdagen afslogos, ansåg Kongl. Maj:t i anledning deraf frågan om Kommers-kollegii indragning böra förfalla och tillsatte presidentembetet derstädes.

Sedermera har från Riksdagen före 1874 icke någon skrifvelse i detta ämne till Kongl. Maj:t ingått. Visserligen väcktes vid 1871 års riksdag fråga om framställning till Kongl. Maj:t rörande indragning eller förändrad organisation af Kommers-kollegium, men Riksdagen afslog förslaget, under uttalande af den förväntan, att 1867 års skrifvelse skulle föranleda någon framställning i ämnet från Kongl. Maj:t till Riksdagen. Huru Riksdagen kunnat uttala en sådan förväntan, då Kongl. Maj:t redan 1868 förklarar frågan förfallen, kan jag icke fatta. År 1873 på hösten inträffade ledighet i presidentsbefattningen uti Kommers-kollegium, då innehafvaren deraf afled i främmande land. Jag tror mig icke fela, om jag påstår att år 1873 skulle denna befattning hafva kunnat tillsättas, utan att sådant blifvit föremål för något klander eller någon anmärkning från Riksdagens sida. Att jag då icke föreslog Kongl. Maj:t att återbesätta detta embete, må vara ett vittnesbörd på mitt konstitutionela sinnelag. Jag kände nemligen, att hos Riksdagen rörde sig önskan, att Kommers-kollegium måtte indragas eller omorganiseras och ville icke i hvad på mig berodde lägga något hinder i vägen härför. Så kom 1874 års riksdag. Kommers-kollegium hade då i en framställning till Kongl. Maj:t bittert klagat öfver de menliga följder, som drabbade detsamma, derigenom att det alltjemt befunno sig i ett provisoriskt tillstånd. Jag tillåter mig att här uppläsa denna klagan. Kommers-kollegium yttrar: "Kollegium anser sig icke heller nu böra underlåta att framhålla det vid föregående tillfällen äfven anmärkta menliga inflytande af föreskrifter i nådiga brefvet den 5 Juni 1867, att, intilldess annorlunda i nåder beslutes, lediga tjänster och befattningar hos kollegium må endast på förordnande och tillsvidare tillsättas. Utom det att, i följd af detta stadgande, tillgången i Kollegium på biträde af e. o. tjänstemän redan minskats och måste alltmera förminskas, torde det ock vara uppenbart, att icke ens förbättring af de med befattningarne nu förenade löner kan leda till tjänsternas eftersträfvande af skickliga och lämpliga personer, enär de icke skola finna med en skyldig omtanke för sin framtid förenligt att uteslutande arbeta i ett embetsverk, der hvarken den ställning, de må erhålla, är betryggad, eller för dem någon antaglig utsigt till ytterligare befordran inom verket erbjuder sig." Det var denna klagan, som jag i mitt anförande till statsråds-protokollet den 9 Januari 1874 för Konungen frambar. Jag antydde då tillika, hvilka försök, som hade blifvit gjorda för att lösa frågan. Vid 1856—1858 års riksdag hade Kongl. Maj:t föreslagit inrättandet af ett nytt statsdepartement och likaledes vid 1868 års riksdag; men framställningen blef båda gångerna af Riksdagen afslagen. Min åsigt var då

och är ännu att, skola de göromål, hvilka för närvarande handläggas i Kommers-kollegium, öfverflyttas till regeringsmakten — jag vill icke nu yttra mig om lämpligheten af en dylik åtgärd — så är ett nytt statsdepartement af nöden. Jag kunde härtill hafva lagt den omständigheten, att Kongl. Maj:t en föregående riksdag föreslagit Rikets Ständer en ombildning af kollegiet till en styrelse för handel och näringar, men att äfven denna framställning blifvit afslagen.

Äng. granskning af statsrådsprotokollen.
(Forts.)

Jag anser dessa af mig releverade omständigheter hafva utgjort fullgoda motiv för det mitt yttrande, hvilket Stats-Utskottets ärade ordförande här uppläst. Jag ansåg, såsom mig synes, med fullt skäl det tjena till intet att föreslå nådig framställning till Riksdagen om inrättandet af ett nytt statsdepartement, enär jag icke hyste något hopp om, att en dylik framställning skulle leda till någon annan eller bättre påföljd, än som dittills kommit likartade framställningar till del.

Det är detta man har behagat kalla ett utmanande språk. För min del har jag icke kunnat antaga, att svenska Riksdagen skulle vara för nervös, att tåla, att den ena statsmakten till den andra yttrade ett allvarligt ord i en allvarlig fråga. Och detta är en allvarlig fråga, att ett embetsverk befinner sig i en sådan ställning, att det icke *kan* lefva och icke *får* dö. Nu skulle det vara detta mitt yttrande, som vid nästlidna riksdag framkallade då varande Stats-Utskottets förslag om indragning af 6,000 kronor å anslaget till Kommers-kollegium; af de för denna åtgärd anförda motiv framgår, att Utskottet afsåg att denna indragning skulle drabba presidentslönen. Det är detta förhållande, som nu gifvit Konstitutions-Utskottet anledning att påstå, att det är jag, som har framkallat kontroversen. Jag förnekar detta och anser tvärt om, att den, som har föranledt denna kontrovers, är just den statsutskottsledamot, hos hvilken först den tanken uppstod att väcka och befrämja ett sådant förslag. Det kan nemligen icke antagas, att denna tanke på en gång uppstod hos alla ledamöter af Stats-Utskottet, utan jag håller, som sagdt är, före, att det var *en* bland dem som först framstälde denna tanke och talade för densamma. Det synes mig, som om, åtminstone i denna fråga, icke denne statsutskottsledamot, men väl jag kan patetiskt utropa:

*“Icke jag har härjat fälten,
Ej hvälfvt Södern opp och Norden
Det hör högre makter till.”*

Men möjligen kan denne statsutskottsledamot upprepa sista raden af nu påbörjade Tegnérska vers och om sig sjelf och med tillämpning på sig sjelf säga, att han *“verkar blindt som anden vill.”*

Stats-Utskottets betänkande föredrogs i Kamrarna. Jag förnekar icke, att, med min uppfattning om grundlagens anda och mening, mitt rättsmedvetande på det djupaste upprördes af detta förslag. I Första Kammaren uttalade jag ganska otvetydigt min tanke och uppmanade Kammaren att, derest den önskade att presidentsbefattningen i Kommers-kollegium fortfarande skulle hållas obesatt, derom lojalt anhålla hos Kongl. Maj:t. Jag uttalade äfven den öfvertygelsen, att en sådan önskan skulle vinna gehör hos Konungen. Man lyssnade dertill, men

Ang. granskning af statsrådsprotokollen.
(Forts.)

här i Andra Kammaren ville man hellre använda det föreslagna starka medlet. Jag kunde då visserligen hafva förklarat, att för den händelse Riksdagen beslöte den ifrågaställda indragningen, jag ansåge mig icke vidare kunna samverka med Riksdagen. Men jag har aldrig velat uppställa kabinettsfrågor. Jag älskar icke detta utländska otyg och den der omordade parlamentarismen; ty jag tror att vårt lands lycka bäst befrämjas, om hvarje sak pröfvas efter dervid sig företeende omständigheter. Jag har den djupa aktning för hvarje öfvertygelse, att jag icke vill genom uppställande af s. k. kabinettsfrågor på den bära våld, äfven om utsigt att dermed lyckas kunde förefinnas. Dessutom trekade jag, om jag hade rätt att handla på detta sätt. Jag ansåg det vara min skyldighet såsom kronans rådgifvare att göra hvad göras kunde för att motverka ett beslut, som jag för min del ansåg grundlagsstridigt. Man har tadlat, att jag helt öppet uttalat hvad mitt tillstyrkande i denna fråga skulle blifva, för den händelse jag komme att föredraga Riksdagens beslut inför Kongl. Maj:t. För min del kan jag icke finna, att detta förklarande förtjenar så mycket tadel. Låtom oss se till, huru ett motsatt förfarande skulle hafva uppfattats. Tja kunde jag icke, ty redan som ledamot af denna Kammare hade jag uttalat min tanke i frågor af enahanda beskaffenhet. Om jag hade tegat, skulle de, som tänka lika med mig, icke hafva underlåtit att säga om mig: "han har i egenskap af kronans rådgifvare gifvit till spillo de kronans prerogativ, hvilka han såsom representant försvarat." Möjligen skulle ock de, som nu tadla mig, hafva instämt i ett sådant klander.

Jag kunde å andra sidan hafva tegat, då detta ärende i fjor behandlades af Riksdagen, men likväl inför Kongl. Maj:t afgifvit samma tillstyrkande som nu skett. Men månne man icke i sådant fall skullhaft skäl att säga: hvarföre uttalade han icke denna sin uppfattning af frågan i Kamrarna, som möjligen vid sådant förhållande icke fattat beslut om indragning af de der 6,000 kronorna. Jag önskar, att den dag icke må komma, då ett öppet och ärligt uttaladt ord stämplas som utmaning eller trots.

Nu påstår man, att mitt i detta ämne åt Konungen gifna råd, hvaruti Statsrådets öfrige dåvarande ledamöter instämt, och som af Konungen blifvit godkändt, icke i någon mån tjenat till att häfda kronans prerogativ. Jag vågar tro motsatsen. Om regleringsbrevet rörande sjetta hufvudtiteln aflåtits till Statskontoret utan något vidare förklarande i frågan, hade icke något bevis funnits derpå, att dessa 6,000 kronor, hvilka en gång varit uppförda i riksstaten, der borde fortfarande förblifva uppförda; och det var således nödvändigt att gifva erforderligt förklarande. Betydelseöst var det icke; ty genom den gifna befallningen till Statskontoret bevarades åt Kongl. Maj:t möjligheten, att, om han så för godt funne, återbesätta presidentsambetet i Kommerskollegium, ty om och när detta embete tillsattes, kunde medel anvisas för betäckande af presidentens lön, hvilket kunde ske på flera sätt. En talare på östgötabänken menade, att ett dylikt förklarande gick in i det komiska; men förhållandet är icke så; ty lönen kan anvisas på befintliga besparingar, eller ock kan Kongl. Maj:t

anbefalla Statskontoret att af öfverskotten på statsinkomsterna innehålla så mycket som svarar mot dessa 6,000 kronor.

Stats-Utskottets ärade ordförande har beskylt mig för att hafva gått från mina förut uttalade åsichter, och att jag sagt nu ett, nu ett annat. Jag tror dock, att, om man vill granska hvad af mig blifvit yttradt, jag icke skall befinnas hafva gjort mig skyldig till den tve-talan, han velat påbürda mig. Jag har förut sagt, och jag säger det ytterligare nu, att, om Kommers-kollegii göromål skola öfverflyttas till regeringen och framför allt på det departement, jag har äran förestå, kan sådant icke ske, med mindre detta departement befrias från en mängd af de göromål, som nu handläggas der, och för hvilkas behandling ett nytt departement nödvändigt måste upprättas. Men dermed har jag icke sagt, att Kommers-kollegium icke *kan* indragas och ett nytt embetsverk i stället inrättas, på sätt Kongl. Maj:t i en till denna Riksdag aflåten nådig proposition föreslagit. Men att ombilda detta kollegium med dess nuvarande ledamöter, det är, såsom i samma proposition blifvit nämndt, icke möjligt; ty man kan icke förbinda de nuvarande ledamöterna, hvilka hafva fullmakt på att få deltaga i målens afgörande, att blifva endast föredragande och rådgifvande byråchefer.

Det gläder mig, att Stats-Utskottets ärade ordförande förklarar sig vara lika mån som jag om att häfda kronans prerogativ. Emel-lertid måste jag beklaga, att han, i fråga om vidden och omfånget af dessa prerogativ, har en uppfattning betydligt skiljaktig från min. Jag tillåter mig att ärven i detta hänseende göra en liten återblick. Vid riksdagen år 1868 — de, som då voro ledamöter af denna Kam-mare, erinra sig det säkerligen — föreföll här ett intressant uppträde. Till den s. k. handels- och sjöfartsfonden hade på grund af förhand-lingar och beslut vid 1856—1858 års riksdag anslagits och på ordi-narie stat uppförts ett visst årligt belopp af tullmedlen; detta anslag grundades, så att säga, på en öfverenskommelse mellan båda stats-makterna. Stats-Utskottet och dess ordförande ville, att detta anslags-belopp skulle indragas; och de höllo så strängt derpå, att det endast var dåvarande Justitiestatsministern Friherre de Geers bestända för-klarande, att han gjorde saken till en kabinettsfråga, som föranledde att det misslyckades. Friherre de Geer förklarade nemligen, att rege-ringen icke ville underkasta sig den eventualiteten att icke kunna in-fria de förbindelser, den till främmande makter på grund af detta anslagsbelopp iklädt sig, och hvilka förbindelser icke kunde fullgöras, om anslaget borttoges. År 1869 var det fråga om anslag till indelta arméens vapenöfningar. Stats-Utskottets ärade ordförande sökte då att verka för en nedsättning af detsamma. Detta lyckades i denna Kammare, och endast genom samfäld votering blef detta hans försök bragt om intet. Kom så riksdagen 1870. Då var det fråga om anslaget till beväringmanskapets vapenöfningar. Stats-Utskottet före-slog en nedsättning i detta anslag och hänvisade Kongl. Maj:t att fylla behovet i öfrigt genom anlåtande af den s. k. beväringfonden. Jag skall tillåta mig att uppläsa, hvad Stats-Utskottets ärade ord-förande vid 1870 års riksmöte under öfverläggningarne om fjerde

Ang. granskning af statsråds-protokollen.
(Forts.)

Lag. granskning af statsråds-protokollen.
(Forts.)

hufvudtiteln här i Kammaren anförde. Han yttrade sig sålunda: "Om jag icke misstager mig mycket om den uppfattning, som då (1869) gjorde sig gällande och föranledde denna frågas ställande på dagordningen, så var den mindre en penningefråga än en utväg att få en stor konstitutionel grundsats löst. Riksdagarna under det nya statskicket hafva nemligen tid efter annan dels nedsatt, dels alldeles indragit ett och annat litet ordinarie anslag, och detta utan regeringens medgifvande. Men det oaktadt hade regeringen icke funnit lämpligt uttala sig, huruvida den ansåg Riksdagen ega rätt att göra dessa eller likartade inskränkningar i budgeten. Regeringen lemnade åtgärderna obemärkta, och Riksdagen sväfvade i okunnighet om regeringens uppfattning i denna viktiga rättsfråga. Det blef allt mer och mer klart, att frågan om Riksdagens rätt att med full frihet disponera öfver de ordinarie anslagen måste lösas; och det blef nödvändigt, att då små anslag icke kunde framkalla en sådan lösning, söka vinna den genom att ifrågasätta nedsättning eller indragning af ett större sådant, och i denna del vann också representationen hvad den afsåg".

I detta yttrande tadlas den regering, som fans 1870, för det hon icke genom små indragningar kunde förmås att yttra sig i saken. Stora indragningar föreslogos, alltså — och märkom det väl — icke i och för sakens skull, utan för att framkalla ett afgörande af den konstitutionela frågan. Nu hoppas jag likväl, att Stats-Utskottets ärade ordförande icke kan tillvita den nuvarande regeringen, att den tvekat att redan vid en liten indragning tydligen uttala sin mening. Detta erkännande måtte åtminstone komma regeringen till del.

Jag anhåller härefter att få yttra några ord med afseende å den konstitutionela tvistefrågan. Jag vill då något hänföra mig till hvad en talare på förmiddagen yttrat i ämnet, nemligen Herr Ola Andersson i Nordanå, och jag får dervid till honom hebära min erkänsla för det fogliga och hofsamma sätt, hvarpå han sökt vindicera rätt åt sina åsichter, men jag har derigenom icke blifvit öfvertygad, och jag skall söka gifva skäl för mig. Det förefaller mig böra vara klart för det enklaste rättsmedvetande, att hvad som två personer, vare sig fysiska eller moraliska, tillsammans skapat, t. ex. en inrättning med uppgift att verka för ett för båda gemensamt ändamål, icke kan af den ena af dessa personligheter ensidigt tillintetgöras. Herr Ola Andersson syntes verkligen vara på väg att göra ett sådant erkännande, då han antog, att antingen skulle icke någondera statsmakten hafva rätt att ensidigt upphäfva en sådan inrättning, eller ock skulle en sådan rättighet tillkomma båda statsmakterna hvar för sig. Han argumenterade nemligen sålunda, att om och då Konungen hade rättighet att upphäfva en dylik inrättning, skulle ock Riksdagen hafva det. Ja, detta medgifver jag väl. Men för min del vill jag icke antaga att, om Konungen föreslagit Riksdagen inrättandet af ett embetsverk och fått dertill behöfliga medel beviljade, Konungen kan ensidigt upphäfva denna inrättning. Att sådan är regeringens uppfattning visar sig deraf, att Kongl. Maj:t i en detta år afgifven proposition föreslagit Riksdagen att medverka till en indragning af Kommers-kollegium och inrättande i dess ställe af ett annat embetsverk. Jag skulle gerna önska,

att min nu yttrade mening om inskränkning i regeringens befogenhet att upphäva en bestående inrättning, måtte föranleda den nyssnämnde ärade talaren att korrigera sin åsigt.

Nu invänder man emot den åsigt jag sålunda uttalat att härigenom en inskränkning skulle ske i Riksdagens fria beskattningsrätt, men det är af föregående talare visadt, att man icke, utan att i ordet "beskatta" inlägga en annan mening än deri verkligen bör innehållas, kan så tyda 57 § Regeringsformen, att till beskattningsrätten hör rättighet att borttaga en gång beviljade utgifter. Detta ligger alldeles icke i begreppet "beskattning". Jag tror icke någon vilja påstå, att den åberopade 57 § kan berättiga t. ex. denna Riksdag att, sedan 1874 års Riksdag åtagit sig beviljningar för år 1875, nu upphäva dessa. Jag har icke hört någon påstå detta, men med tillämpning af en så oinskränkt Riksdagens beskattningsrätt, som synes föresväfva vissa ledamöter här i Kammaren, skulle sådant ju vara möjligt. Jag tror det äfven vara en felaktig uppfattning att anse en statsreglering innebära en sådan makt, hvarmed man kan tillintetgöra eller förändra lagar och bestående förhållanden i ett land. Sådant är icke möjligt i andra länder. I Danmark, som väl måste anses ega lika stor frihet som vi, är det konstitutionellt omöjligt för Riksdagen att ensidigt upphäva en aflöningslag, som blifvit antagen genom begge statsmakternas santtycke. I England, parlamentarismens förlofvade land, eger enahanda förhållande rum. Jag kan icke förstå, att det är att göra något våld på Riksdagens beskattningsrätt, om den satsen drifves, att en utgift till en bestående inrättning, som blifvit af Konungen och Riksdagen gemensamt beslutad, icke kan af Riksdagen ensidigt återkallas. Jag försäkrar, att jag icke vill i någon mån försvaga Riksdagens inlytande. Jag anser, att Riksdagen bör vare stark, så stark som grundlagarne göra densamma, men icke en härsmån starkare, och likaså önskar jag en stark konungamakt, så stark grundlagarne bestämt, men icke en härsmån starkare. Det må förlätas den, hvars lifsgerning ursprungligen var att skipa lag, att han till den plats, han ännu innehar, medfört vördnad och aktning för bestående lagar och, jag vågar tillägga det, en domares samvete. Jag anser att, på sätt en reservant vid detta Konstitutions-Utskottets betänkande yttrat, Konungens rådgifvare i förevarande mål låtit "sig värda om Konungens makt", utan att derigenom träda Riksdagens "fri- och rättigheter" för nära.

Hvad angår de yrkanden, som här blifvit framställda, får jag förklara, i likhet med hvad en min företrädare på detta rum sagt, att jag hellre önskar en öppen fejd än s. k. prickning på en omväg. Jag har hört uppläsas förslag angående en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan att han ville från deras embeten skilja dem, som tillstyrkt honom att fatta ifrågavarande beslut. Mot en sådan skrifvelse skulle jag icke hafva något att invända, ty lika litet som jag vill frammana en sådan skrifvelse, lika litet vill jag göra något för att afböja densamma.

Herr Per Nilsson i Espö: Herr Talman! Då jag deltagit i förevarande ärendes behandling inom Utskottet och tillstyrkt den af

Ang. granskning af statsrådsprotokollen.
(Forts.)

Ang. granskning af statsrådsprotokollen.
(Forts.)

Utskottet gjorda anmälan, kan jag icke annat än yttra några ord i frågan. Jag får dervid förklara, att anledningen, som bestämt mig att göra en sådan tillstyrkan, icke det minsta varit riktad mot personer hvarken å ena eller andra sidan, utan att jag utgått från den grundsatsen att endast taga hänsyn till de saken rörande omständigheter. För att icke med något längre anförande upptaga Kammarens tid, ber jag att få instämma i hvad Herr Ola Andersson yttrat.

Att de Konstitutions-Utskottets ledamöter, som tillstyrkt ifrågasvarande anmälan, derföre skulle i Kammaren få uppbära mycket klander var att förvänta. Några af dessa klandrare, som ansett att Utskottet bort tåga i sitt betänkande, höra, i stället för att klandra Utskottet, vara tacksamma för det Utskottet kommit fram med denna anmälan, ty annars hafva de icke kunnat erhålla tillfälle att uttala så många loford till de nuvarande statsråden, som de nu fått. En talare på stockholmsbänken, kyrkoherden Staaff, beklagade sig att han icke var statsman, men för att sluta af hans anförande och de särskilda omdömen, han yttrade om saker och personer, skulle man verkligen vara frestad att tro, att han vore den största statsman, vi egde i denna Kammare.

En talare på gotlandsbänken, Herr Kolmodin, har blifvit genast så poetiskt inspirerad, att han framkallat ljusbilder om den sköna fridsjungfrun, som offrade sig sjelf. Och äfven framkallade han mörka demoner, då han talade om politiska intriger i den lumpna vrån, så att man af hans föredrag skulle kunna frestas att tro, det han rent af ville predika vidskepelse, om icke han sjelf sagt att så icke vore förhållandet. Hans yttrande må emellertid stå för hans räkning.

Herr Casparsson har trädt upp ganska teatraliskt, såsom han ofta gör, och gifvit oss anledning till ett godt skratt. Han indelade denna fråga i vissa akter, som skulle uppföras på teatern. Ja, det kan ju vara möjligt för honom att finna en eller annan vitter författare, som ville åtaga sig att derom skriva en teaterpjäs, som kunde uppföras, om icke på den Kongl. stora teatern, så åtminstone å dramatiska teatern, men jag tror att hans egen person då ock i ett af de främsta rummen bör framställas.

Hvad vidare den nu föreliggande frågan beträffar, så vill jag tillkännagifva, att, derest votering kommer att ske, jag skall rösta för det af Herr Key framlagda förslaget.

Herr Treffenberg: Såsom Herrarne behaga erinra sig från fjoråret och mitt uppträdande i dechargedebatten då, var jag missnöjd med allting och alla samtliga vederbörande, som hade någon beröring med saken. Utskottets ledamöter, de som uppträdde i frågan, ja, icke ens Konungens rådgifvare gingo fria från anmärkningar vid detta tillfälle.

Denna gång har jag verkligen den glädjen att kunna börja mitt anförande med en kompliment till Utskottet, derför att det befriat oss från de obehagliga parasitväxter, som pläga åtfölja dylika utskotts-betänkanden, nemligen reservationer, innefattande enskilda utskottsledamöters anmärkningar mot Konungens rådgifvare. Detta hafva vi

denna gång helt och hållit sluppet undan, och detta visar, att det uppfostringsarbete, som här i nio års tid oafbrutet fortgått, tyckes hafva gått framåt, ett resultat, hvartill jag önskar en god fortsättning.

Det är helt naturligt, att Herrarne icke kunna misstaga sig om min mening i afseende på nu föreliggande fråga, ty den torde jag redan vid förlidna års riksdag, då jag yttrade mig härom, tillräckligt tydligt hafva uttalat, och jag skall därför icke nu göra några statsrättsliga deduktioner, utan inskränker mig endast till att hembära min tacksamhet till Herr Verner Ericson, derföre att han här i dag uttalat den mening, som i tryck blifvit framlagd utaf en af vårt lands utmärktaste och skickligaste jurister, nemligen att Riksdagen må besluta Riksrätt, skrifvelse eller hvad annat som helst, så kan dock icke frågan lösas derigenom, ty det kan endast ske genom en lagförklaring. Han stälde sig dervid på den enkla grunden, att hvad som är lag förblifver lag, huru helst den än misshandlas. Sedan jag nu vändt mig till venster i Kammaren, vill jag äfven rikta en anmärkning till höger och vänder mig då först och främst till Herr Professor Rossander, hvars mening jag i många hänseenden delar, men mot hvilkens anförande jag likväl har något att anmärka. Det är nemligen rörande hans uppfattning af denna 107 § Regeringsförmén, som han blott anser vara en antiqverad qvarlefvä. Jag anser denna paragraf deremot snarare såsom en ganska välgörande qvarlefvä och tror deremot, att det är hans tolkning af densamma, som är antiqverad. Han vill använda andra medel, som han förmenar äro mera lämpliga. Jag känner till de medel han menar; det är att i anslagsfrågor vägra anslag. Jag får säga, att dessa medel höra till en alltför avancerad ståndpunkt, så länge man håller på den statsrätt, som nu gäller.

Herr Keys anförande på morgonen gifver mig anledning till att helt kort beröra detsamma. Han uttalade mot slutet deraf den beaktelse, att han för sin del hellre såg, att Kongl. Maj:ts gamla ministrar stannade qvar med nya grundsatser, än att det skulle blifva nya ministrar med de gamla tänkesätten. Sedermera genomgick han Regeringens svaghets synd, men ehuru jag trodde, att han skulle hinna så långt som till alla de sju dödssynderna, stannade han dock på halfva vägen, i det han endast i fyra hufvudpunkter klandrade regeringens hållning. Först och främst fästade han sig vid försvarsfrågan och stälde sig dervid på samma ståndpunkt som en annan talare, hvilken redan på förmiddagen uppträd, nemligen Friherre Ericson och beskyldde Regeringen för inkonsequens i detta fall. Jag ber dessa båda Herrar komma väl ihåg, att General Abelin ansåg, att indelningsverket borde bibehållas såsom nödigt för bildande af stamtrupp, men att detta icke var möjligt annat än genom begärande af betydliga anslagsbelopp till försvarsorganisationen, och att således enda skälet hvarföre han icke ville framlägga ett förslag, grundadt på allmän värnepligt, var, att han var fullt öfvertygad om, att aldrig svenska Riksdagen skulle underkasta sig de dryga utgifter och de uppoffringar, som härför kräfdes. Detta var skälet, hvarföre han

Ang. granskning af statsrådsprotokollen.
(Forts.)

Ang. granskning af statsrådsprotokollen.
(Forts.)

icke ville framlägga något arméförslag, grundadt på allmän värnepligt, oaktadt han i principen icke var emot värnepligtssystemet. Derföre kunde Regeringen nu ganska väl acceptera 1873 års riksdagskrifvelse eller värnepligtssystemet, utan att göra sig skyldig till någon inkonsequens, så vidt man vill medgifva, att Statsrådet Abelins mening verkligen var Regeringens kollektiva åsigt i frågan. Vidare talade Herr Key om behandlingen af 80 § Regeringsformen, men minnes man hvad som i fjor i Första Kammaran yttrades, då denna fråga der förelåg till behandling, och att beslutet i båda Kammarne utföllo olika, så kan man väl icke finna något besynnerligt deruti, att Regeringen i år framlagt ett förslag, hufvudsakligen öfverensstämmande med Första Kammarans i fjor uttalade åsigt, och man bör så mycket mindre förundra sig deröfver, som dåvarande Justitiestatsministern Adlercreutz förklarade, att Regeringen med ordet "grunder" menade anslag. Herr Key utförde sina tankar i sitt vanliga bildrika språk och talade bland andra liknelser om hästar och vagn, en bild, som af Herr Åstrand sedermera med afseende å Kommers-kollegium upptogs och tillämpades, ehuru han icke fullföljde liknelsen till slutet. Herr Åstrand liknade nemligen Kommers-kollegium vid vagnen och anslagen vid hästarne och sade, att lika omöjligt som det är för en vagn att rulla fram utan hästar, lika omöjligt är det för Kommers-kollegium att verka utan några anslag. Men, mine Herrar, det fattas ändock ytterligare något i bilden, för att den skall blifva komplett, och det är piskan, ty om hästarne icke vilja framåt, då bör man använda piskan och då går det åter. På samma sätt är det nödvändigt för Regeringen att hafva ministrar som, om så påfordras och icke nödiga anslag beviljas, veta att häfda den rätt, som tillkommer Regeringen. Derigenom får man piskan och då går det. Vidare ber jag att få nämna, att Herr Key i afseende å löneregleringsfrågan anmärkte såsom en inkonsequens hos Regeringen, att den å ena sidan handlat slappt, då den lemnat ifrån sig boställena, och å andra sidan visat ett verkligt kraftprof, då den fordrat 29 millioner såsom ett fixt anslag till löneregleringen. För min del förklarar jag, om jag har något inom Kammaran att säga, för att begagna mig af Herr Carl Anders Larssons favorituttryck, att det var ett politiskt misstag af Regeringen att någonsin släppa ifrån sig boställena, då den har att göra med en Riksdag, som icke respekterar ordinarie anslag, men det förundrar mig, att denna anmärkning kommit från Herr Key, hvilken sjelf, såsom skäl för löneregleringens antagande, förklarar, att just den omständigheten, att Regeringen ville afstå boställena, utvisade förtroende för representationen. Ja, mine Herrar, så komma vi till Kommers-kollegium, detta obehagliga ord, som Grefve Sparre häromdagen kallade det, och detta ämne har varit så mycket omtaladt och afhandladt, att jag här gerna kunde förbigå detsamma; men skulle jag ändock nämna något härom, så skulle det vara om den besynnerliga åsigt Stats-Utskottets ärade ordförande, Grefve Posse, tyckes hysa, då han sagt, att det icke skulle vara någon skilnad mellan Kommers-kollegium och den nya institution Regeringen föreslagit. Detta är emellertid ungefär som att jemföra eld och vatten. Har

man icke mer reda på ett kollegium med dess sjelfständighet, än att man sammanblandar det med en byråinrättning; sådan som nu är i fråga, då — — — Ja! jag tiger så länge. Herr Key, som jag ännu en stund vill hålla mig till, förklarade, att det icke skulle vara så farligt att förfara såsom Utskottet föreslagit, och att ingen väl ändå gerna kunde sätta i fråga, att man skulle gå så långt, som en af reservanterne i Första Kammaren yttrat, nemligen att man till slut skulle indraga hela första hufvudtiteln, hvarigenom Konungen skulle tvingas att försvinna. Han anförde i sammanhang dermed en historia af Biskop Thomander, enligt hvilken denne vid ett tillfälle ironiskt skulle hafva yttrat, att om en borgare i Lund ginge ut genom norra stadsporten och fortsatte vägen rätt fram, så skulle han slutligen komma till ishafvet, hvaraf den slutsatsen kunde dragas, att det icke vore skäl för denne borgare att gå ut genom norra stadsporten. Ja! mine Herrar, det kan dock verkligen gifvas förhållanden, då det skulle vara rådligast för denne borgare att hålla sig hemma, och det är, om han icke kan gå ut genom stadsporten utan att knuffa ikull någon i portgången, och vid detta tillfälle är det icke någon vanlig medborgare, som kan knuffas ikull, utan det är sjelfva Kongl. Maj:t.

Ang. granskning af statsrådsprotokollen.
(Forts.)

Jag vill vidare något bemöta ett yttrande af Herr Danielsson. Han har nemligen sagt, att det nog icke är så farligt, ty man förutspådde ju ganska ruskiga saker, då det nya representationsskicket infördes, och de hafva alla visat sig obefogade, då ingen af dessa skräckbilder någonsin visat sig i verkligheten. Jo, Herr Danielsson, nog finnas några sådana skräckbilder, och jag håller en sådan skräckbild här i min hand, och det är Konstitutions-Utskottets föreliggande memorial. Men, frågar man då, hvarför är detta en skräckbild. Innan jag svarar, ber jag Herrarne lägga noga märke till, att hvad jag ämnar säga icke afser att småda någon eller att rota. Det är ju icke någon smädelse, om i händelse jag blef ålagd att laga det der urverket, men icke kunde det, man då sade, att jag icke dugde till urmakare, men lika litet som det ligger någon smädelse i en dylik förebräelse mot mig, då jag icke har lärt urmakeriyrket, lika litet är det någon smädelse, om jag nu oförståndt förklarar, att I, som af edra partichefer blifvit insatta i detta Utskott, icke ären de rätta männen att sitta der; I mån mycket gerna sitta uti alla andra Utskott och i synnerhet passen I bra uti Stats-Utskottet, der det uteslutande är fråga att draga väl till om penningepungen, men jag påstår bestämdt, att i Konstitutions-Utskottet bör detta element så sparsamt som möjligt vara representeradt, och med ett eller ett par undantag tror jag det allmänna vore bättre betjent af, om detta Utskott, i hvad dess ledamöter från denna Kammare angår, vore annorlunda sammansatt än det nu är. Jag anklarar dock icke Eder sjelfva, utan endast edra chefer, som insätta Eder i Utskotten, och i den åsigt jag sålunda uttalat har jag bakom mig hela den bildade och tänkande delen af svenska nationen.

Detta är den första skräckbilden, Herr Danielsson, Men det finnes en annan och ändå värre. Första Kammaren har lagt betänkan- det till handlingarne. Under gamla goda förhållanden skulle man

Ang. granskning af statsrådsprotokollen.
(Forts.)

känt sig mycket lugn; ty då Adeln och Presterskapet, som väl torde anses motsvara Första Kammarén, redan afböjt en skrifvelse, stannade det dervid, och ingen menniska tänkte på den saken vidare. Sedan kunde Borgare- och Bondestånden framlägga en skrifvelse om sina bekymmer och ställningen för öfrigt, men detta kunde icke leda till några äfventyrligheter. Men hvad tro Herrarne skulle blifva följden af att acceptera Herr Keys förslag? Det är icke godt att veta, ty en faktor finnes, hvilken, såsom Herr Ericson i sitt anförande anmärkte, är och bör vara undandragen all diskussion. Men om detta förslag skulle leda till en ministerförändring, då må jag säga, att vi dermed hafva den tredje skrækbilden, och jag kan icke i likhet med Herr Carl Ifvarsson anse det gå för sig att afspisa en anmärkning härutinnan endast med den erinran att: "hvad gör det, om vi aflåta en skrifvelse till Kongl. Maj:t eller blott acceptera Herr Keys förslag, och ministrarne till följd deraf afgå ty är det så, att våra kommittenter ogilla vårt förhållande, må de uttrycka detta vid de nya valen och skicka mera liberala ledamöter till Riksdagen." Detta skulle icke Herr Carl Ifvarsson säga, om han icke visste, hvad han hade att lita på i denna sak.

Den fjerde skrækbilden är ännu blott en fantasi, men blifver Herr Keys förslag förvandladt från möjlighet till verklighet, då blifver den fjerde skrækbilden också verklighet, och det torde i sinom tid blifva tillfälle för mig att angifva hvad jag dermed menar.

Herr Sven Nilsson i Österslöv: Det borde vara med någon tvekan jag vågar taga till ordet efter den siste ärade talaren, därför att han var så synnerligen allvarlig och sträng. Han hade sett så många, många skrækbilder och så mycket, mycket farligt. Jag har icke funnit något sådant, och därför tvekar jag icke att yttra mig. Den nämnde talaren tycktes tro, att det gälde ingenting mer och ingenting mindre än att skuffa omkull sjelfva Kongl. Maj:t. Jag förstår icke, hvarifrån han får sådana farhågor. Här är icke i fråga något attentat mot Majestätet och icke heller mot Kongl. Maj:ts rådgifvare, åtminstone tror jag för min del sådant icke vara meningen. Och lika litet anser jag hvad han i öfrigt yttrade om nödvändigheten af den der piskan vara förtjent af uppmärksamhet, ty piskan har ännu icke svängt öfver någon; dertill är man alltför försigtig, och jag föreställer mig att vi äro för kloka karlar för att gå för piskan.

Talaren påbördade cheferne, att de hade insatt en del ovärdiga ledamöter i Konstitutions-Utskottet, likasom chefsbefattningen härvidlag utöfvades på samma sätt som när Kongl. Maj:ts Befallningshafvande tillsätter en länsman. Sådana chefer hafva vi icke här; jag tror icke vi hafva chefer, som utöfva *något* slags befallning på ringaste sätt eller vis. Ty ingen är här chef, såvida han icke kan förvärfva sig så tillräckligt förtroende och understöd för sina åsigter, att de uppbaras af en majoritet der hvar och en har fri vilja. Det kan icke hända, såvidt jag förstår, att i en politisk församling något chefskap kan utöfvas, om man nemligen icke menar, att det utöfvas af en mängd sammanfattade viljor och åsigter. Men ett sådant chefskap som att cheferne skulle tillsätta ledamöter i Utskotten är någonting, som icke

har sin motsvarighet i verkligheten. Jag medgifver mycket gerna, att Konstitutions-Utskottet kunnat vara sammansatt af värdigare och mera talangfulla ledamöter, än nu är förhållandet. Detta är äfven mycket antagligt och till och med kanske säkert — jag säger *kanske* säkert, ty om den siste talaren haft den plats inom Utskottet, som jag har den äran att bekläda, så skulle Konstitutions-Utskottet helt visst varit sammansatt på ett *annat* sätt, men om det varit på ett *bättre* sätt, derom må hvarken han eller jag döma.

Jag har, ehuru ledamot af Konstitutions-Utskottet, icke deltagit i detta beslut, och är således icke pliktig att försvara det. Men då jag icke finner beslutet så alldeles afvita som den siste ärade talaren, tror jag icke jag skulle finna något misstag vara gjort, äfven om jag bidragit till beslutet. Något försvar behöfver emellertid Konstitutions-Utskottet icke från mig, ty jag tror handlingen försvarar sig sjelf fullkomligt.

Man har här sagt, att det föreliggande vore en *stor* fråga och att det vore en *liten* fråga. Frågan är i sjelfva verket mycket allvarsam, om det gäller Riksdagens beskattningsrätt. Denna rätt utöfvas icke allenast af Stats-Utskottet, utan jemväl af Konstitutions-Utskottet, som eger en högre rätt och makt att tillse, att alla Utskott såväl som regeringen verka efter föreskrifna grunder. Hade vi kommit in uti Stats-Utskottet, så kanske vi der kunnat göra litet mindre eller litet mera skada — det är icke så lätt att veta.

Anledningen hvarför jag för så länge sedan begärt ordet var ett yttrande från stockholmsbänken. Den ärade och mycket talangfulle talaren sade nemligen, att här förelåg icke annat val än att antingen helt enkelt lägga memorialet till handlingarne eller besluta en skrifvelse; ett tredje kunde icke gifvas. Ty om man med gillande af Utskottets uppfattning ville lägga utlåtandet till handlingarne, vore man för konsekvensens skull nödsakad att aflåta en skrifvelse. Jag kan icke dela denna uppfattning; och det är omöjligt för mig att fatta, huru den ärade talaren med kändedom om stadgandet i 107 § kunnat komma till en sådan åsigt. 107 § förelägger Konstitutions-Utskottet bestämdt att granska statsrådsprotokollen samt vidare, icke, såsom Utskottet i sitt memorial, uttrycka en *anmälan*, utan ett *tillkännagifvande* för Riksdagen af hvad Utskottet funnit anmärkningsvärdt. Det är Utskottets *skyldighet* såsom en noggrann granskare att tillkännagifva hvad det funnit anmärkningsvärdt; men sedan är det Riksdagens *rättighet*, om Riksdagen finner *rikets väl* det fordra, att aflåta en skrifvelse. För min del kan jag icke finna frågan på dess nuvarande punkt vara af den storartade beskaffenhet, att rikets väl fordrar ett fortsatt tillvägagående enligt 107 §, men derföre kan Riksdagen, kan Andra Kammaren, kan jag ganska väl gilla Utskottets åtgärd och Utskottets uppfattning. Utskottet har fullgjort sin pligt. Såsom af 107 § synes, är Utskottet i fall såsom detta endast en underordnad myndighet, men Riksdagen eger och *bör* besluta ur större och vidsträcktare synpunkt än Konstitutions-Utskottets medlemmar.

Då jag för min del finner den förekomna frågan verkligen vara af den anmärkningsvärda beskaffenhet, att Utskottet haft skäl att an-

Ang. granskning af statsrådsprotokollen.
(Forts.)

Ang. granskning af statsrådsprotokollen. (Forts.)

måla eller riktigare tillkännagifva förhållandet för Riksdagen, så tveka jag icke att äfven rösta för ett sådant uttryck från Andra Kammarerna. Här föreligger — man må säga hvad man vill — detta förhållande: Kongl. Maj:ts rådgifvare hafva tillstyrkt Kongl. Maj:t att anordna, icke *utanordna*, men uppföra medel, som Riksdagen *icke* beviljat. En ärad talare från Göteborg ådagalade ganska tydligt och klart med grundlagen i hand, att Riksdagen och Konungamakten hafva sina *särskilda* rättigheter hvar för sig och sina *gemensamma* rättigheter. I afseende å de rättigheter, som af Riksdagen utöfvas, kom den nämnde talaren till det slut, att Riksdagen eger oinskränkt finansmakt i sin hand. Jag tror också, att Riksdagen har en sådan rättighet och bör hafva den, samt äfven faktiskt utöfvar den; och att Riksdagen *kan* utöfva den är mycket säkert. Konungens rådgifvare må tillstyrka Kongl. Maj:t att låta i liggaren uppföra hvilka belopp som helst: har Riksdagen icke anvisat medel, så blir det utan tvifvel ganska svårt för Kongl. Maj:t att sätta ett sådant beslut i verket. Jag tror, att Kongl. Maj:ts rådgifvare borde betänka sig mer än en gång, innan de tillråda Kongl. Maj:t att vidtaga en regeringsåtgärd i den vägen, som icke haft någon faktisk verkan och icke kunnat få någon faktisk verkan. Detta är, åtminstone efter min öfvertygelse, icke sättet att stärka konungamakten. Det ser nästan ut, som om man ville anse, att Riksdagen och konungamakten skulle gå åtskilda såsom fiendtliga partier; detta skulle jag för min del icke vilja, utan tror det vara bäst, att de båda hädanefter, såsom hitintills, verka gemensamt och i samklang med hvarandra, till det gemensamma fosterlandets fromma. Icke heller kan det stärka konungamakten att inkasta den i en strid, der ingen kan varo tveksam om, att konungamakten till slut och i sista hand skall blifva den tappande parten, ty den är onekligen den svagaste.

Med denna uppfattning anser jag, som sagdt, att Konstitutions-Utskottet härutinnan gjort sin pligt, ingenting mer och ingenting mindre. Med anledning af Herr Civilministerns yttrande, att han älskade hellre öppen fejd än en dylik prickning, så må jag säga, att jag också känner honom ifrån den sidan, och att äfven jag hellre önskar ett öppet tillvägagående. Men jag försäkrar, att Konstitutions-Utskottet genom detta sitt handlingssätt icke åsyftat någon dylik prickning mot Kongl. Maj:ts rådgifvare, utan endast att uppfylla sin konstitutionela rätt och pligt genom att tillkännagifva för Riksdagen hvad som befunnits anmärkningsvärdt; sedan blir det Riksdagens rätt och pligt, i fall Riksdagen anser fosterlandets väl det kräfvade, att göra anmälan af saken. Men då jag icke kan finna, att fosterlandet råkat i fara genom den omtalade åtgärden, anser jag ingen anmälan behöfvas.

Jag vill följaktligen förena mig uti Herr Keys yrkande.

Herr Rossander: Jag skall icke längre upptaga Kammarrens tid, utan endast yttra några ord med anledning af de förebräelser, som riktats emot mig af såväl väner som motståndare, derföre att jag uttalat den åsigt, att 107 § Regeringsformen är föråldrad, och jag

Ang. granskning af statsrådsprotokollen.
(Forts.)

har till och med erhållit en särskild admonition att tala med mera respekt om så heliga ting som vår grundlag. Så farligt må väl emellertid mitt yttrande härom icke förefalla, då vi ju veta, att vid hvarje riksdag framkomma förslag till ändring af än den ena än den andra § i våra grundlagar, hvilka §§ således ansetts antiqverade. Af den diskussion, som i dag förefallit, har jag emellertid blifvit ytterligare öfvertygad, att ofta berörda 107 § icke bort i förevarande fall framkomma, enär flere af Konstitutions-Utskottets egna ledamöter gång efter annan sjelfve uttalat den öfvertygelse, att med Utskottets hemställan — hvilken, enligt ordalydelsen i samma §, borde innebära att Konungens rådgifvare i denna sig egenskap skött sig illa — afsetts något helt annat. Utskottet har således *velat ett*, men *sagt ett annat*. Det är emellertid ej rätt eller konstitutionellt att af 107 § göra sig en brygga, hvilken man sedan använder till öfvergång till diskussion af en sak, som denna § ej afser. Man skulle visserligen kunna vara belåten med den förklaring, som af Herr Sven Nilsson i Österslöf afgifvits, att, om Utskottets memorial med gillaude lägges till handlingarne, dermed ej skulle afses att åstadkomma någon prickning. Det är dock omöjligt att blunda för faran, att det skulle komma att så betraktas, och jag påstår, att, då 107 § tillkommit för att bereda Riksdagen tillfälle att yttra sig öfver frågan om *Statsrådet*, ej *Konstitutions-Utskottet*, handlat rätt eller ej, det enligt min tanke är Riksdagens ovilkorliga skyldighet att, då sådan fråga kommer å bane, besvara densamma med ett rent ja eller ett rent nej. Ty att säga, det Konstitutions-Utskottet handlat riktigt, då det gjort en dylik anmälan, som nu föreligger, men det oaktadt icke till Kongl. Maj:t aflåta någon skrivelse i det syfte, som i 107 § omförmåles, är icke rätt hvarken i konstitutionellt eller moraliskt hänsende. Det vore, må ordet ej upptagas illa, en feghet, ty det vore att gifva ett hugg i ryggen och ej i fronten.

Eftersom jag har ordet, vill jag begagna mig af tillfället att återtaga det förslag om att öfvergå till dagordningen, som jag på förmiddagen framstälde; och då de, som i hufvudsak hysa samma mening som jag, uttalat den önskan, att memorialet måtte sans phrases läggas till handlingarne, ber jag att få instämma med dem.

Herr Key: Jag hade föreställt mig, då jag i mitt anförande på förmiddagen åberopade Herr Treffenbergs auktoritet med afseende på regeringens hållning i dyrtidstilläggsfrågan och citerade hans omdöme att regeringen icke i den iakttagit en fast, konsekvent och aktningshjuddande hållning, att det möjligen skulle tillåtas mig tillämpa detta omdöme äfven på andra frågor, men jag har nu funnit att hvad han ansett tillåtet för sig, har han deremot ej velat tillåta andra.

Jag ber emellertid att få tacka i tvänne afseenden, för hvilka jag står i tacksamhetsskuld till Herr Treffenberg. Den första anledningen är, att han behagat yttra sig om mig personligen på ett sätt, att jag ej behöfver bry mig om att besvara detsamma; och den andra anledningen till tacksamhet är, att han så ofantligt *slog öfrer* med "piskan"

Ang. granskning af statsrådsprotokollen.
(Forts.)

mot Konstitutions-Utskottet och oss alla att, om jag tillhört motsatta lägret, jag skulle haft all anledning utbrista: Gud bevara oss för våra vänner.

Medan jag nu har ordet, ber jag att få vända mig mot något allvarligare och bemöta en talare på gotlandsbänken, hvilken i början af aftonens sammantråde yrkade, att Konstitutions-Utskottets ifrågavarande memorial skulle "så tyst som möjligt" läggas till handlingarne, men jag frågar, om ej hela denna diskussion, och samme talares eget anförande icke minst, jäfvar ett sådant tillvägagående. Så till vida hade han rätt i sitt yttrande, att det vore önskligt om allt kunde gå fredligt till häde här och annorstädes, men då han ville deducera att vi lefva redan nu i förhållande af djupaste fred, hvarför har han ständigt sjelf förut framhållit det märkliga uti att majoriteten i denna Kammare gång efter annan skulle gjort sig skyldig till öfvergrepp och aggressiva anlopp? Nu deremot lära vi, enligt hans tanke, lefva i djupaste lugn; intet af vikt har passerat, inga meningsskiljaktigheter förefinnas och intet har inträffat, som kunnat påkalla några uttalanden från oppositionens sida. Men hvad säges då om våra motståndares alla ansträngningar här i dag? Hvad bevisa de? Männe ej de jäfva nämnde talares och alla andras påståenden i samma pastorala syfte. Förgäfvos må man inbilla sig att man med små medel — Herr Treffenberg torde ursäktat detta mitt påstående — att man med mycket små medel, sådana som hans t. ex., skall kunna hindra den stora sanningens seger, att svenska folket eger ensamt rätt att sig beskatta.

En annan talare på uplandsbänken har jemväl emot oppositionen uppträdt med ett poetiskt föredrag, i hvilket han inblandat minnen af Gustaf III, Gustaf I, Tegnér, Geijer m. m. såsom ingredienser, ja, äfven "arfsynden", men det tyckes på tal om synd, som om minoritetens i denna Kammare arfsynd måtte vara, att hvad som af densamma medgifves, alltid medgifves för sent. Så har förhållandet varit i fråga om indelningsverket, så om grundskatterna; och man tyckes vara på god väg äfven i nu förevarande tvisteämne.

Herr Jöns Pehrsson: Jag skall icke länge uppehålla Kammarens tid och det så mycket mindre, som jag redan en gång låtit stryka ut mig på listan bland de personer, som anmält sig till erhållande af ordet. Jag anser mig dock skyldig att yttra några ord med anledning af de beskyllningar, som Herr Treffenberg nyss från denna plats utslungat mot Konstitutions-Utskottets ledamöter af denna Kammare, ehuru dessa beskyllningar lyckligtvis icke träffa mig, eftersom jag endast är den sjunde suppleanten i ordningen inom Utskottet.

Jag ber dock få framhålla att, om sådana sätser som de, hvilka Herr Treffenberg uttalat, blifvit framförda af mig eller någon med mig lika tänkande, så hade vi säkerligen och med rätta bort kallas till ordningen. Dermed må nu vara huru som helst. Men Herr Treffenberg har ordat något om hästar och vagn samt att skjutsen icke kunde gå framåt utan piska. Jag undrar hvad han menar med piskan. Menar han dermed, att de tio statsråden skulle vara denna piska för det svenska folket? Han må nu dermed mena hvad

han vill; men icke har jag bleknat för hans hotelse i detta fall. Det lär icke vara skäl att tala om någon piska, ty svenska folket sköter sig nog sådan förutan. För öfrigt tror jag, att Herr Treffenberg icke menade så allvarsamt. Men skulle han verkligen hafva gjort det, så tror jag att vi icke skola stå redlösa gent emot ett dylikt hot.

En annan talare, nemligen Herr Alb. Staaff, har visserligen på ett finare sätt, men med samma tendens, som råder hos Utskottets motståndare, försökt häna de enfaldiga landtmännen och fördömt landtmannapartiet, hvars medlemmar han fränkänner allt förstånd, viljande han låta påskina, att den ädla intelligensen förstår allt och att det vore bäst, om det icke finnes några landtmän eller något landtmannaparti alls. Ja! Visserligen tror jag att det skulle kunna gå bra med endast intelligensen, men ändå blir det väl något svårt att alldeles göra sig af med oss; -- bönder måste väl finnas.

Jag vill icke framställa något bestämdt yrkande på mitt förslag; men jag ber dock dervid att särskildt få göra Herr Rossander uppmärksam derpå, att min underlåtenhet i detta afseende icke är föranledd af någon feghet, utan endast deraf att jag icke hört någon af de många talare, som yttrat sig, biträda ett sådant yrkande, hvilket således skulle hafva föga utsigter till framgång. Jag ber endast att få tillägga, att, om Regeringen skall tillvitas något mera fel, så vore det väl det felet, att hon tillsatt en landshöfding, som så litet kan beherska sig vid en öfverläggning i Kammaren, som Herr Treffenberg visat sig göra.

Herr Ivar Månsson: Jag besvärar sällan Kammaren med några anföranden och skulle icke heller nu under några förhållanden hafva begärt ordet, om jag icke ovilkorligen dertill blifvit uppkallad af en talare, som helt nyss hade ordet. Till en början får jag likväl förklara, att jag anser Konstitutions-Utskottet hafva i allo handlat riktigt, då det gjort den nu i fråga varande anmälan till Riksdagen; och instämmer jag dertill i det yrkande, Herr Key framställt. Jag hade äfven hoppats, att diskussionen i denna fråga skulle fortgå lika lugnt till slutet, som under både förmiddagens sammanträde och äfven aftonens varit förhållandet, men jag blef bedragen i denna min förhoppning, då en talare nyss, genom sitt sätt att uppträda, uppmanat snart sagdt en hvar i Kammaren, som har en egen tanke och en egen åsigt, att nedlägga en allvarlig protest deremot. Jag menar nemligen Herr Treffenberg, som här fält yttranden, hvilka jag icke på något vilkor kan låta passera oammärkta.

Till att börja med vill jag upptaga hvad han yttrade emot Herr Carl Ifvarsson — med anledning af dennes yttrande: "om vi icke handlat rätt, då vi ansågo såsom vår pligt att häfda våra rättigheter som representanter, står det svenska folket öppet att skicka andra i vårt ställe vid de nu förestående nya valen" — att Herr Carl Ifvarsson ej skulle hafva sagt så, om han icke på förhand vetat resultatet. Detta Herr Treffenbergs yttrande innebär ett medgifvande att Herr Carl Ifvarsson har sina kommittenter på sin sida, och att de anse honom handla riktigt. Då nu Herr Treffenberg vidare sagt, att *hans*

Ang. granskning af statsrådsprotokollen. (Forts.)

uppfattning af frågan delades af hela den bildade och tänkande delen af nationen, men han genom sitt yttrande till Carl Ifvarsson erkänt, att bakom vår åsigt står hela den svenska allmänheten — och deruti har han fullkomligt rätt — framgår häraf, att en ofantligt öfvervägande majoritet gillat Konstitutions-Utskottets förfarande. Om nu Herr Treffenberg anser denna majoritet för obildad och obetänksam, så må det få vara denne talares uppfattning, jag har emellertid en helt annan uppfattning om den svenska allmänheten. Herr Treffenberg har tillika yttrat sig på ett sätt, att jag icke kan underlåta att uttrycka min stora förvåning öfver, att en så pass bildad och bepröfvad man kunnat så förgå sig. Han sade nemligen, att det icke var Kammaren utan landtmannapartiets *chefer* som från Kammaren insatte ledamöter i Utskotten. Häremot vill jag på det bestämdaste protestera; ty jag har aldrig på något sätt blifvit uppmanad att handla mot min öfvertygelse eller föraulåtits att efter inverkan af några chefer afgifva min röst, vare sig vid utskottsval eller annars; och får jag sålunda säga Herr Treffenberg, det jag ej vet af att något chefskap finnes i denna Kammare. Slutligen har samme talare sagt, att denna Kammarans ledamöter i Konstitutions-Utskottet voro *oskickliga och ovärdiga att der hafva plats*. Skulle vid något tillfälle föreskrifterna i § 52 Riksdags-ordningen tillämpats, borde det skett med anledning af Herr Treffenbergs uppträdande. Säsom varande ung, både som riksdagsman och till lefnadsår, vill jag af sådan anledning ej yrka derpå, utan inskränker mig till att, med nedläggande af min protest deremot till protokollet, yrka bifall till hvad Herr Key i ämuet föreslagit.

Herr Danielsson: Jag kan ej låta öfverläggningen förklaras afslutad och klubban falla, utan att först hafva protesterat emot Herr Treffenbergs yttrauden. Jag har en gång läst ett anförande af honom, deruti han talade om ett drakskepp med åtföljande fula figurer. Då han nyss såg skräckbilder, var det måhända en spökbild från förgångna tider, som såsom ett straffande finger förföljde honom. Det tillkommer ej mig att bedöma, huruvida vi äro skickliga eller ej att vara ledamöter af Konstitutions-Utskottet, men skulle Herr Treffenbergs yttrande vara ett prof på *hans* skicklighet, tror jag mig tryggt kunna öfverlemnna till Kammarans bedömande, huruvida han lyckligt genomgått provvet eller icke.

Herr Werner Ericson: Jag ber endast att härmed få återtaga det särskilda yrkande, jag under förmiddagens öfverläggning uti ämnet framställt, samt förenar mig med dem, som yrkat memorialets läglande till handlingarne.

Herr A. Staaff: Jag har endast begärt ordet för att i korthet göra en anmärkning emot Herr Jöns Pehrssons sista anförande, deruti han påstod att jag *hånat Konstitutions-Utskottet och fördömt landtmannapartiet*, dock med, såsom han tillade, användande af finare ordalag än en annan talare. Jag har nemligen hvarken på finare eller

gröfre sätt sagt något sådant, utan endast, med anledning af Utskottets tal om "Regeringens bristande statsmannavishet", sagt, att jag trodde det Regeringens statsmannavishet kunde uppväga utskottsmajoritetens, som framkommit med föreliggande memorial.

Ang. granskning af statsrådsprotokollen.
(Forts.)

Herr Johannes Larsson: Hvad hufvudfrågan beträffar, instämmer jag i Herr Keys yrkande. Medan jag nu har ordet, kan jag icke undertrycka att uttala den meningen, att man måste hafva bra rymligt samvete för att kunna utslunga sådana beskyllningar som Herr Treffenberg nyss gjort. Ett sådant förfarande har jag aldrig förr bevittnat, och jag anser mig bestämdt berättigad påstå, att den, som ej vill begagna sitt förstånd, utan, ledd af sin häftighet, utslungar sådana grava beskyllningar, bör snarare än någon annan kunna anses såsom en maskin, för att icke säga en politisk kulspruta.

Jag protesterar på det bestämdaste mot ett sådant förfaringsätt, under yrkande, att Herr Treffenbergs anförande måtte *ojusteradt* inflyta i protokollet, på det samtid och efterverld af detsamma må kunna inhemta med hvilken grad af bildning man ansett tillständigt att vid 1875 års riksdag föra diskussionen i denna Kammare.

Herr Törnfeldt: Det finnes ett gammalt ordspråk, som säger, att "man ej bör svedja allt, som är ludet"; men gör man detta och dertill svedjer det som icke är ludet eller åtminstone det, som är så litet ludet, att det ludna ej kan upptäckas, kan deraf följden blifva, att de bästa förmågor och karakterer draga sig ifrån att intaga taburetterna, hvilka i stället kunna komma att intagas af sådana män, som för vinnande af detta mål ej sky någonting, utan gå tvärt igenom elden, till och med en sådan skärseld, som den ministrarne i dag fått genomgå.

Om jag än vore aldrig så kvalificerad, skulle jag för allt i världen ej vilja blifva minister, äfven om jag för min räkning finge behålla hela den "geten", som kallas "bud". Tacka vet jag att vara *komminister*! Det är mycket bättre, blott jag får behålla de *ordinarie* inkomsterna — de *extra ordinarie* har man för länge sedan tagit ifrån mig. Då man nu så länge ringt i stormklockan, men ändå icke kommit fram med något skrifvelseförslag, önskar jag, att denna fråga må i tysthet begrafvas med så ringa ceremonier som möjligt.

Herr Ola Jönsson i Kungshult: Jag har, såsom Herrarne veta, icke deltagit i granskningen af statsrådsprotokollen. Jag hade således ej ämnat yttra mig i denna fråga och jag skall heller icke på denna sena timme upptaga tiden med något anförande i sjelfva saken. Jag har endast begärt ordet för att för min ringa del äfven protestera mot Herr Treffenbergs uppträdande under diskussionen. Han yttrade sig ganska förnärmande mot Konstitutions-Utskottets ledamöter, naturligtvis ej undantagande åtminstone alla dem som verkställt granskningen af statsrådsprotokollen. Konstitutions-Utskottets ledamöter göra säkerligen icke anspråk på att anses såsom ofelbara; något hvar måste vi erkänna, att vi lättoligen kunna göra oss skyldiga till miss-

Ang. granskning af statsrådsprotokollen. (Forts.)

tag och fel, och jag har i afton erfarit, att till och med bildningen hos en ledamot i Kammaren ej hindrat honom från att göra sig skyldig till fel, jag skulle till och med vilja säga oskicklighet. Hvad är det då som Herr Treffenberg finner så klandervärdt hos Konstitutions-Utskottets ledamöter? Jo, att de för Riksdagen anmält ett förhållande, hvarom statsrådsprotokollen lemnat upplysning, ingenting mer och ingenting mindre, naturligen med öfverlemnande åt Riksdagen att i anledning af samma anmälan fatta hvad beslut som helst. Det är Riksdagens rätt att i grundlagsenlig ordning besluta såsom den för godt finner. Men ingen eger, enligt min uppfattning, rätt att kasta sig öfver Konstitutions-Utskottets ledamöter för en sådan åtgärd som den Utskottet nu vidtagit; ty det är ej någon dessa ledamöters åtgärd, som skall bedömas, utan någonting helt annat. Jag trodde, att Herr Treffenberg skulle veta, att Konstitutions-Utskottets ledamöter, lika väl som hvarje annan ledamot i Kammaren, genom grundlagen böra vara skyddade från personliga förolämpningar. Jag vill, såsom jag förut nämnt, icke yttra mig i sjelfva saken eller deri framställa något yrkande, utan jag har blott velat hafva denna min protest i protokollet nedlagd.

Herr Sven Nilsson i Efveröd: Icke heller jag hade i denna fråga ämnat taga till ordet, såvida icke Herr Treffenbergs uppträdande uppkallat mig. Men då jag nu fått ordet, vill jag i största korthet tillkännagifva min ståndpunkt i frågan, som är den att, för såvidt votering ifrågakommer, jag kommer att rösta för Herr Keys förslag, att memorialet måtte, med gillande af Utskottets motiv, läggas till handlingarne, emedan jag erkänner att Konstitutions-Utskottets åsigt är riktig.

Då en af Konungen så högt betrodd man som Herr Treffenberg, med den bildning och de kunskaper han måste ega, kunnat på ett sådant sätt nedsätta denna Kammares och isynnerhet Konstitutions-Utskottets ledamöter, då han sagt att ej mera än två af ledamöterna i Utskottet från denna Kammare varit *värdiga* att sitta i detta Utskott, har jag velat häremot inlägga min allvarliga protest; och jag anser att om någonsin klubban af Talmannen bort begagnas mot någon ledamot i denna Kammare, så hade det varit på sin plats vid detta tillfälle. Ty aldrig förr — åtminstone under min riksdagsmannaverksamhet — har jag varit vittne till så personliga och så grofva tillvitelser mot kamrater inom denna Kammare, och jag skulle nästan vara frestad att göra ett yrkande på grund af 52 § Riksdagsordningen, men det kan hända att hans uttalande straffar sig bäst sjelft.

Jag slutar med det, hvarmed jag började, nemligen att yrka bifall till Herr Keys förslag.

Härmed var öfverläggningen slutad. Sedan Herrar Rossander och Werner Ericson numera frånträdt sina särskilda yrkanden, återstodo endast tvänne meningar, å hvilka propositioner blifvit begärda, nemligen dels att memorialet skulle läggas till handlingarne utan något vidare yttrande från Kammares sida, och dels att Kammaren, med gillande af de utaf Utskottet uttalade åsikter, skulle lägga memorialet

till handlingarne. I öfverensstämmelse med dessa yrkanden, gaf nu Herr Talmannen propositioner och förklarade sig derefter anse röst-öfvervigt förefinnas för den förra meningen. Votering blef då begärd, i anledning hvaraf en omröstningsproposition af följande lydelse upp-sattes, justerades och anslogs:

Ang. granskning af statsråds-protokollen.
(Forts.)

Den, som vill, att Konstitutions-Utskottets Memorial N:o 6 skall läggas till handlingarne, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren, med gillande af de utaf Utskottet uttalade åsigtter, beslutit att lägga Konstitutions-Utskottets ifrågavarande memorial till handlingarne.

Omröstningen, som försiggick i grundlagsenlig ordning, visade 76 ja mot 99 nej; och hade Kammaren alltså beslutit enligt nej-propositionen.

Sedan omröstningens utgång blifvit för Kammaren tillkännagifven, anmäldes mot det fattade beslutet reservationer af: Herrar *Afzelius, Ahlström, Grefve Björnstjerna, Boman, Carlsson, Friherre Cederström, Clairfelt, Ehrenborg, Englander, Fröberg, Gjerling, Grenander, Hummarberg, Hclander, Leijer, Lindstedt, Lothigijs, G. C. Mæchel, F. F. Mæchel, Ros, Friherre af Schmidt, H. Schultz, Silfverstolpe, P. Staaff, Süüf, Toll, Walberg, Wallén, Wedberg, Wengberg, Friherre B. C. A. Akerhielm och Örtqvist.*

§ 2.

Till bordläggning anmäldes:

Konstitutions-Utskottets memorial N:o 7, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut vid behandling af Utskottets utlåtande N:o 5, rörande väckt motion om ändring af 27, 32, 33, 34, 37, 55 och 59 §§ Riksdagsordningen; och

samma Utskotts utlåtanden:

N:o 8, i anledning af väckt motion om ändring af 49 § Regeringsformen och 2 § Riksdagsordningen;

N:o 9, i anledning af väckt motion om ändring af 28 § Regeringsformen;

N:o 10, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, med förslag till förändrad lydelse af 22 § Regeringsformen: samt

N:o 11, i anledning af väckt motion om ändring af 5 § Regeringsformen:

Banko-Utskottets betänkande N:o 13, rörande Herr J. J. Ekmans motion om prägling af ett guldmynt å fem kronor; och

Samma Utskotts memorial N:o 14, rörande nybyggnad vid Tumba bruk; äfvensom

Lag-Utskottets utlåtanden:

N:o 11, i anledning af väckta motioner om ändring af gällande stadganden i fråga om skyldighet att bygga och underhålla allmänna vägar och broar;

N:o 12, i anledning af väckt motion rörande underhåll af byvägar; och

N:o 13, i anledning af väckt motion om ersättning åt för brott lagligen häktad person, hvilken sedermera befinnes oskyldig.

Dessa ärenden, som nu blefvo för första gången bordlagda, skulle uppföras främst å den lista, som för föredragningen i nästa sammanträde komme att upprättas.

§ 3.

Herr *Johannes Andersson* i Ryssby, hvilken kallats till ledamot i en expropriationsnämnd, begärde af sådan anledning och erhöll ledighet från riksdagsgöromålen under 6 dagar från och med den 12 i denna månad.

Likaledes erhöll Herr *Carl Erik Ersson* ledighet från riksdagsgöromålen under 8 dagar från och med den 8 innevarande månad.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 12 på natten.

In fidem
H. Husberg.